

ผลกระทบในทางเศรษฐศาสตร์กับการยอมรับกฎหมายเกี่ยวกับการจดทะเบียนชีวิตคู่
(ฉบับสมบูรณ์)

นาย พศิน กานตพิชาน

เอกัตศึกษาทางกฎหมายเศรษฐกิจและธุรกิจหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2562

หัวข้อเอกัตศึกษา ผลกระทบในทางเศรษฐศาสตร์กับการยอมรับกฎหมายเกี่ยวกับ
การจดทะเบียนชีวิตคู่

โดย พศิน กานตพิชาน

รหัสประจำตัว 618 61700 34

หลักสูตร ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ
คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หมวดวิชา กฎหมายธุรกิจทั่วไป

อาจารย์ที่ปรึกษา ผศ.ดร. ศุภศิษฏ์ ทวีแจ่มทรัพย์<

ปีการศึกษา 2562

คณะนิติศาสตร์<จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้เอกัตศึกษานี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชากฎหมายเศรษฐกิจ

ลงชื่อ..........อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผศ.ดร. ศุภศิษฏ์ ทวีแจ่มทรัพย์)

บทคัดย่อ

เนื่องจากในสังคมปัจจุบันมีการยอมรับในเพศทางเลือกมากขึ้นจากในอดีต จึงทำให้ปัจจุบันมีการใช้ชีวิตในลักษณะคู่อภิเษกเพศเดียวกันมากขึ้น ซึ่งการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมและกรอบแนวความคิดความเรื่องของการยอมรับความหลากหลายในทางเพศ ทำให้เกิดมีการเปลี่ยนแปลงบริบททางสังคมในเรื่องการใช้ชีวิตของกลุ่มเพศเดียวกันมากขึ้น อย่างไรก็ตามเนื่องด้วยระบบกฎหมายในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายรับรองสิทธิและหน้าที่ของคู่สมรสที่เป็นเพศเดียวกันอย่างชัดเจน โดยเรื่อง การสมรสเพศเดียวกันเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและมีผลกระทบในวงกว้างทั้งทางตรงหรือทางอ้อมต่อสังคม

เอกัตศึกษาอธิบายผลกระทบในเชิงทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ของการมีกฎหมายพระราชบัญญัติคู่อภิเษก ว่าการยอมรับการให้บุคคลเพศทางเลือกเดียวกันสามารถใช้ชีวิตคู่ทางกฎหมายจะเกิดผลในเชิงบวกทางเศรษฐศาสตร์โดยไม่ได้ระบุว่าต้องเป็นการให้สิทธิทางกฎหมายในรูปแบบใดเพราะผลลัพธ์ทางเศรษฐศาสตร์นั้นมีผลเหมือนกัน โดยการนำเสนอ นั้นจะได้มีการยกตัวอย่างขึ้นเท็จจริงที่เกิดขึ้นในต่างประเทศประกอบ

ภาพรวมของการศึกษาบ่งชี้ว่าถ้ามองในมุมเศรษฐศาสตร์การมีกฎหมายเพื่อการครองคู่ของบุคคลเพศเดียวกันนั้นส่งผลในเชิงบวกกับเศรษฐกิจภาพรวมไม่ว่าจะเป็นในทางจุลภาคและทางมหภาค ในสมณของจุลภาคนั้นสามารถมองผลทฤษฎีการสมรส (Theory of Marriage) ของ Gary Becker ซึ่งได้สรุปไว้ว่าเหตุผลหลักประการหนึ่งของการแต่งงานของคนสองคนคือเชื่อว่าการแต่งงานจะสามารถเพิ่มอรรถประโยชน์โดยทฤษฎีส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมของคู่รักต่างประเทศ และจะมุ่งไปจุดที่สมดุลของตลาดของการแต่งงาน (Market of marriage) ซึ่งจะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อมีจำนวนการแต่งงานมากที่สุด ในอีกด้านหนึ่งของเศรษฐศาสตร์มหภาค มีสถิติแสดงหลักฐานทางสถิติว่าการรวมบุคคลกลุ่ม LGBT นั้นเชื่อมโยงกับประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจโดยตรง ซึ่งผลการศึกษาที่ยังสอดคล้องกับการวิจัยของธนาคารโลก (world bank) ในปี 2004 ที่พบว่าในระดับมหภาค การเลือกปฏิบัติต่อกลุ่ม LGBT ในประเทศอินเดียสามารถนับเป็นต้นทุนต่อเศรษฐกิจของประเทศสูงถึง 32 พันล้านเหรียญสหรัฐต่อปีจากการสูญเสียผลผลิตทางเศรษฐกิจ จึงทำให้เกิดบทสรุปที่ว่าการรับรองสิทธิที่คาดว่าจะส่งผลที่เห็นได้ชัดในเชิงตัวเลขของเศรษฐศาสตร์ คือ เรื่องสิทธิในการให้และรับมรดกทำนิติกรรม และจัดการทรัพย์สินร่วมกันระหว่างคู่อภิเษกเพศเดียวกันได้ ซึ่งสิทธิเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้มีการหมุนเวียนของทรัพย์สินมากขึ้น

กิตติกรรมประกาศ

เอกัตศึกษาเรื่องผลกระทบในทางเศรษฐศาสตร์ต่อการยอมรับกฎหมายเกี่ยวกับการจดทะเบียนชีวิตคู่

สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีด้วยความกรุณา จากทศนุชชัยศาสตราจารย์ ดร.ศุภศิษฏ์ ทีวีแจ่ม มทรัพย์ อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้เสียสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษาและให้ความรู้คำแนะนำและแนวทาง รวมถึงข้อคิดเห็น ต่าง ๆ ในการทำ เอกัตศึกษานี้ให้สำเร็จเสร็จสมบูรณ์ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์ที่เคารพเป็นอย่างสูงที่ให้คำปรึกษาและคำแนะนำแก่ผู้เขียนด้วยความเมตตา กรุณา

ผู้เขียนขอขอบพระคุณคณาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมาย เศรษฐกิจ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยทุกทศนุช และคณาจารย์พิเศษทุกทศนุชที่ได้ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักกฎหมายและธุรกิจด้วยความตั้งใจและเอาใจใส่เป็นอย่างดี รวมถึงเจ้าหน้าที่ประจำ หลักสูตรสำหรับการประสานงานด้านเอกสารและการนัดหมายต่าง ๆ

ผู้เขียนขอขอบพระคุณพ่อ คุณแม่ พี่น้อง ๆ ที่เป็นกำลังใจและให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้าน

สารบัญ

	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	8
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	8
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา.....	9
1.3 สมมติฐานของการศึกษา.....	9
1.4 ขอบเขตของการศึกษา.....	9
1.5 วิธีดำเนินการศึกษา.....	10
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	10
บทที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรองสิทธิในความเท่าเทียมกับประโยชน์เชิงบวกในทาง เศรษฐศาสตร์	
2.1 ทฤษฎีเรื่องความเท่าเทียม.....	11
2.1.1 สภาพปัญหาเรื่องความเท่าเทียม.....	11
2.1.2 หลักแนวคิดเกี่ยวกับความเท่าเทียม.....	15
2.2 ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์และหลักการพื้นฐานของการเพิ่มความสามารถการ ผลิต.....	17
2.3 แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพในเชิงเศรษฐศาสตร์กับกฎหมายเพื่อกลุ่มเพศ ทางเลือก.....	20
2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับนิติเศรษฐศาสตร์.....	20
2.3.2 นิติเศรษฐศาสตร์กับกลุ่มเพศทางเลือก.....	22
บทที่ 3 กรณีศึกษาต่างประเทศ	28
3.1 ในทวีปยุโรป.....	29
3.2 ในทวีปเอเชีย.....	31
3.3 ผลในเชิงบวกของไต้หวัน.....	32
บทที่ 4 สถานการณ์ปัจจุบันของประเทศไทยเกี่ยวกับกฎหมายคู่ชีวิต	34
4.1 บริบทในกฎหมาย.....	35
4.2 ปัญหาการใช้ (เนื้อหา/รูปแบบ)	36
4.3 การรับรองของกฎหมายต้องรับถึงระดับไหนถึงจะเห็นผลทางเศรษฐศาสตร์.....	38
4.4 กฎหมายเพื่อคู่รักเพศเดียวกัน (ไม่จำกัดว่าต้องในรูปแบบไหน)	

กับผลเชิงบวกทางเศรษฐศาสตร์.....	39
บทที่ 5 บทสรุป และ ข้อเสนอแนะ.....	42
5.1 สรุป.....	42
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	43
บรรณานุกรม.....	44

สารบัญตาราง

ตาราง 1 เปรียบเทียบความแตกต่างของสิทธิระหว่างคู่ชีวิตที่ต่างเพศกับคู่ชีวิตเพศทางเลือก.....	12
ตาราง 2 ความเชื่อมโยงของการกีดกันในสังคม.....	25
ตาราง 3 ข้อมูลของการศึกษากลุ่มประชากรของ LGBT ในประเทศอินเดีย.....	26

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เนื่องจากสังคมปัจจุบันมีการยอมรับในเพศทางเลือกมากขึ้นจากในอดีต จึงทำให้ปัจจุบันมีการใช้ชีวิตในลักษณะคู่อิตเพศเดียวกันมากขึ้นและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น¹ โดยมีการใช้ชีวิตธรรมดาในรูปแบบชีวิตคู่ที่ทั้งที่แสดงออกและไม่แสดงออก ตลอดจนการสร้างครอบครัวให้ปรากฏชัดในสังคม อันเป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพทางสังคมและกรอบแนวความคิดเรื่องการยอมรับความหลากหลายทางเพศ จึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงบริบททางสังคมในเรื่องการใช้ชีวิตของกลุ่มเพศเดียวกันและเพศทางเลือกมากขึ้น โดยปรัชญาของนิติศาสตร์เองมีเพื่อตอบสนองปัญหาของสังคม ณ ขณะนั้นเนื่องจากสังคมมีพลวัตและเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา อย่างไรก็ตามเนื่องด้วยระบบกฎหมายในประเทศไทยยังไม่มียกกฎหมายรับรองสิทธิและหน้าที่ของคู่สมรสที่เป็เพศเดียวกัน กลไกคือ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 กฎหมายลักษณะครอบครัว ไม่ได้บัญญัติรับรองถึงการสมรสของคู่อิตเพศเดียวกัน จึงเป็นผลให้ไม่สามารถจดทะเบียนสมรสเพื่อให้มีผลผูกพันทางกฎหมายได้ ผลที่ตามมาคือบุคคลเหล่านี้ไม่ได้รับการรับรองในเรื่องสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย และยังมีเรื่องของความไม่เท่าเทียมกันในการใช้ชีวิตของกลุ่มบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ทางหลักนิติศาสตร์ยังไม่ได้มีการยอมรับอย่างเปิดเผยรูปธรรม ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มียกกฎหมายที่รับรองสถานะของการเป็คู่สมรส หรือกฎหมายที่ให้สิทธิคุ้มครองในการครองคู่แก่คนกลุ่มเพศทางเลือกแต่ประการใด ที่ผ่านมามีการทำสำรวจเรื่อง “สังคมไทยคิดอย่างไรกับเพศที่ 3” จากนิด้าโพลเมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2562 โดยผลการสำรวจพบว่า การยอมรับของประชาชนกรณีมีเพื่อนหรือเพื่อนร่วมงานในองค์กรเป็นเพศที่ 3 ร้อยละ 90.15 ระบุว่า ยอมรับได้ ในขณะที่ร้อยละ 7.78 ระบุว่าไม่สามารถยอมรับได้(

ดังนั้นแล้วจึงมีเหตุผลและความจำเป็นในการจัดทำเอกัตศึกษานี้เพื่อแสดงให้เห็นถึงประโยชน์
ในเชิงเศรษฐศาสตร์ของการให้สิทธิต่าง ๆ ทางกฎหมายแก่บุคคลเพศทางเลือก² ตลอดจนเหตุผลสนับสนุนการบังคับใช้พระราชบัญญัติคู่อิต พ.ศ. ... อันจะทำให้กลุ่มเพศทางเลือกมีสิทธิ และบทบาททางสังคมที่เทียบเท่ากับบุคคลอื่นในสังคมอย่างแท้จริง ซึ่งจะเกิดผลกระทบในทางเศรษฐศาสตร์ในเชิงบวกโดยตรง ดังนั้น การยอมรับทางสังคมที่เป็อยู่ในปัจจุบันยังไม่เพียงพอต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ

¹ Euromonitor. Dismantling Gender Stereotypes with Genderless Beauty [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <https://blog.euromonitor.com/dismantling-gender-stereotypes-with-genderless-beauty/>

² ในเอกัตศึกษานี้คำว่า กลุ่มคนเพศทางเลือกรวมถึงกลุ่มคน LGBT (lesbian, gay, bisexual, และ transgender / transsexual)

แต่หารยอมรับทางกฎหมายที่เกี่ยวกับการให้สิทธิพิเศษ ๆ จะสามารถส่งผลในทางบวกต่อการพัฒนาเศรษฐกิจได้

1.2 สมมุติฐาน

การปิดกั้นสิทธิของกลุ่มเพศทางเลือกมีผลกระทบทางลบในเชิงเศรษฐศาสตร์ซึ่งนั่นการยอมรับให้บุคคลเพศทางเลือกสามารถใช้ชีวิตคู่โดยมีสถานะทางกฎหมายที่ถูกต้องย่อมเกิดผลในเชิงบวกทางเศรษฐศาสตร์โดยเฉพาะการหมุนเวียนของทรัพย์สิน ทั้งนี้ไม่จำเป็นต้องมีการระบุดังกล่าวการให้สิทธิทางกฎหมายในรูปแบบใดเพราะไม่ว่ารูปแบบใดก็ย่อมมีผลลัพธ์ทางเศรษฐศาสตร์ที่เหมือนกัน

1.3 วัตถุประสงค์การศึกษา

1. เพื่อศึกษาผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์ที่สืบเนื่องจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.....
2. เพื่อศึกษาถึงประโยชน์ตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ของการให้สิทธิทางกฎหมายแก่บุคคลเพศทางเลือก
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเชิงเศรษฐศาสตร์ในการประกาศใช้พระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ....

1.4 ขอบเขตการศึกษา

เอกัตศึกษานี้เน้นศึกษามุมมองทฤษฎีเศรษฐศาสตร์เป็นหลัก ไม่ได้มีการศึกษาถึงลงรายละเอียดของข้อกฎหมาย ทว่า เป็นการศึกษาแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์เพื่อสนับสนุนการบังคับใช้กฎหมาย อย่งไรก็ตาม การศึกษานี้เน้นพิจารณามุมมองการใช้ชีวิตคู่ของบุคคลเพศทางเลือกเป็นสำคัญ โดยจะไม่ได้อภิปรายถึงผลอันเป็นปริณทผลในทางครอบครัวที่อาจเกิดขึ้นตามมาเมื่อมีการยอมรับการใช้ชีวิตคู่ของบุคคลเพศทางเลือก เช่น การรับบุตรบุญธรรม ด้วยเหตุที่วาทกรรมดังกล่าวอาจเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้นก็ได้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของผู้ใช้ชีวิตคู่ซึ่งเป็นบริบทที่ไม่แน่นอน

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวិทยานิพนธ์ฉบับนี้ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยค้นคว้าจากเอกสารทั้ง ภาษาไทยและภาษาต่างประเทศในรูปแบบของตำราทางกฎหมายและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ บทความทางกฎหมาย บทความทางเศรษฐศาสตร์ ตั๋วบทกฎหมายของไทย และ ตั๋วบทกฎหมายของต่างประเทศ วิทยานิพนธ์ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลเอกสารทางกฎหมายต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในรูปของ สื่ออิเล็กทรอนิกส์เพื่อนำมาเป็นข้อมูล วิเคราะห์หาข้อสรุปและเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้เห็นถึงผลกระทบในเชิงเศรษฐศาสตร์ของการรับรองการจดทะเบียนคู่ชีวิตเพศเดียวกัน
2. ทำให้ทราบถึงแนวทางของกฎหมายเกี่ยวกับการให้สิทธิของคู่จดทะเบียนที่คาดว่าจะมีผลต่อเศรษฐกิจ
3. ทำให้ทราบว่ารูปแบบของการออกกฎหมายเรื่องการจดทะเบียนคู่ชีวิตไม่สำคัญเท่าไรนัก ถ้ามองถึงผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์

บทที่ 2
ความสัมพันธ์ระหว่างการรับรองและสิทธิความเท่าเทียมกับ
ประโยชน์เชิงบวกในทางเศรษฐศาสตร์

2.1 ทฤษฎีเรื่องความเท่าเทียมในเชิงปรัชญา

2.1.1 สภาพปัญหาเรื่องความเท่าเทียม

ระบบกฎหมายไทยเป็นกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร (Civil Law) ที่ได้รับอิทธิพลบางส่วนมาจากระบบกฎหมายประเพณีที่มีการบังคับใช้ตั้งแต่สมัยการปกครองโดยระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ส่วนมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับแรกเมื่อ พ.ศ. 2475 จากสถิติ³ที่ผ่านมาในประเทศไทยจะมีความเฉื่อยชาและหวั่นเกรงในการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย เนื่องจากการประกาศใช้กฎหมายจะถูกมองว่าเป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ควบคุมจำกัดเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ผลที่ตามมาจากความเฉื่อยชาดังกล่าวก็คือประชาชนจะระวังในการเข้าร่วมการเคลื่อนไหวและแสดงออกเชิงสัญลักษณ์ต่าง ๆ ต่อสังคม ตลอดถึงการเข้าร่วมการผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย จึงทำให้การเปลี่ยนแปลงกฎหมายไหลไปตามยุคสมัยไปไม่ได้ และกลายเป็นอุปสรรคสำคัญในการปฏิรูปกฎหมาย โดยเฉพาะกฎหมายที่มุ่งประสงค์เรื่องหนึ่งเรื่องใดเป็นการเจาะจง ตัวอย่างเช่นกฎหมายที่รับรองสิทธิในครอบครัวของกลุ่มเพศทางเลือก

อย่างไรก็ตาม รัฐธรรมนูญของไทย พ.ศ. 2540⁴ ได้ให้การคุ้มครองสิทธิพื้นฐานแก่พลเมืองไทยทุกคน โดยบัญญัติให้พลเมืองได้รับการปกป้องคุ้มครองสิทธิจากรัฐ และไม่ถูกเลือกปฏิบัติไม่ว่าจะด้วยเหตุผล ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล

หากย้อนกลับไปศึกษากฎหมายไทยในชองก่อน พ.ศ. 2499 ปรากฏที่มีการกำหนดโทษแก่การกระทำทางเพศ หรือการมีเพศสัมพันธ์ทางทวาร⁵ เนื่องจากบริบททางสังคม และประเพณีนิยม

³ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง. แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อราษฎร์บังหลวง [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www2.fpo.go.th/S-I/Source/Article/Article43.htm>

⁴ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 มาตรา 30 วรรคสามบัญญัติว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฯลฯ... จะกระทำมิได้”

⁵ อัญญาภัทร์ ณ สงขลา .ความเสมอภาคในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย การประชุมวิชาการ. สาขานิติศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 1 หัวข้อ “ระบบ กฎหมายไทย : ปฏิรูป / เปลี่ยน

ธรรมเนียมตลก ๆ ที่มองว่าบุคคลที่จะมีรสนิยมทางเพศแตกต่างไปจากเดิม (ชาย หญิง) เป้นเรื่องที่ผิดปกติ จนมีการยกเลิกกฎหมายนี้ในพ.ศ. 2499 แต่ก็ยังไม่มึกฎหมายที่เกื้อหนุนหรือให้ความเท่าเทียมกับกลุ่มคนเพศทางเลือกแต่ขยขงใด เมื่อยุคสมัยเปลี่ยน เริ่มมีการเปิดกวางเรื่องเพศ ประเด็นความแตกต่างระหว่าง “เพศ” ถูกมองเป็นสิ่งที่ยอมรับได้มากขึ้นในสังคม จนถึงในปัจจุบันอาจจะมองได้(ว่าเพศทางเลือกเป็นเสมือนเรื่องธรรมดาเป็น New norm ที่สังคมยอมรับและไม่ได้มีการกีดกัน และเมื่อยุคสมัยที่สังคมเริ่มมีการยอมรับกับการมีคู่วิตของเพศเดียวกันมากขึ้น การเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมทางด้านกฎหมายต่อคู่รักที่เป็นเพศเดียวกัน ก็มีมากขึ้นเช่นกัน ในหลายประเทศเริ่มเห็นแปนรูปธรรมมากขึ้น

หลายคนอาจมองว่าการจดทะเบียนนั้นไม่สำคัญสำหรับคนสองคนจะแปนครบครัวเดียวกันแค่คนสองคนรักกันก็พอ แต่ถ้ามองถึงสิทธิของพลเมือง การจดทะเบียนสมรสควรเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ทุกคนพึงจะได้ นอกจากนี้ยังเป็นการยืนยันสิทธิและแสดงหน้าที่ของคนที่สองได้ฝากกวางแคความรัก การจดทะเบียนสมรสอาจจะไม่ใช่สิ่งที่คู่รักทุกคู่ต้องการ ขึ้นกับความสมัครใจของคนสองคน แต่Hการจดทะเบียนสมรสเป็นสิ่งที่พลเมืองทุกคนก็ควรจะได้รับสิทธิในการจดทะเบียนที่เท่าเทียมกัน แต่Hบุคคลคนกลุ่มเพศทางเลือกนั้นยังไม่ได้รับสิทธินี้

ตัวอย่างความแตกต่างของการใช้ชีวิตของคู่วิตที่ต่างเพศ เปรียบเทียบ กับคู่วิตเพศทางเลือกในเบื้องต้น

	คู่วิตต่างเพศ ชาย หญิง	คู่วิตเพศเดียวกัน LGBT	ปัญหาของชาว LGBT
คู่รักที่ต้องการใช้ชีวิตคู่ ด้วยกัน	สามารถจดทะเบียน สมรสได้ตามกฎหมาย มีสิทธิ และ หน้าที่ ตามกฎหมายบังคับ	อยู่ด้วยกันแต่ไม่H สามารถสมรสได้ เนื่องจาก กฎหมาย สมรส มาตรา 1448 ระบุว่าต้องเป็น ชาย และ หญิง	คู่รักเพศเดียวกันไม่H สามารถจดทะเบียน ได้ ถึงแม้ว่าทั้งคู่จะ เสียภาษีในฐานะ พลเมือง แต่ก็ไม่ได้(รับสิทธิได้การจด ทะเบียนสมรส
คู่รักต้องการกู้เงินจาก ธนาคาร เพื่อธุรกิจ ร่วมกัน	สามารถทำได้	ไม่สามารถกู้ร่วมได้ใน ฐานะคู่สมรส เนื่องจาก	คู่รักเพศเดียวกัน เสียโอกาสทางธุรกิจ และ ไม่สามารถ

ผ่าน/ ปฏิสังขรณ์๕ วันที่ 8 มิถุนายน 2561 โรงแรมแคน ทารี ฮิลล์ จังหวัดเชียงใหม่ จัดโดย คณะนิติศาสตร์< มหาวิทยาลัยเชียงใหม่H

		ต้องเป็นคู่สมรส หรือ ผู้สืบสันดานเท่านั้น	เข้าถึงแหล่งเงินทุนได้
คู่สมรสป่วย (ในกรณีคู่สมรสอีกคนรับราชการ)	สามารถเบิกค่ารักษาพยาบาลได้ตามปกติ	ไม่สามารถรับสิทธิประโยชน์ของข้าราชการในฐานะคู่สมรส	เสียสิทธิประโยชน์ที่ควรจะได้รับตามสิทธิ
คู่สมรสเกิดอุบัติเหตุร้ายแรงต้องได้รับการผ่าตัด	สามารถเซ็นยินยอมการรักษาในฐานะคู่สมรส	ไม่สามารถเซ็นยินยอมการรักษาในฐานะคู่สมรส และ ไม่ใช่คนในครอบครัว	อาจจะเกิดความสูญเสียในกรณีคนในครอบครัวไม่สามารถมาทันเวลา
กรณีเสียชีวิตกะทันหัน (ไม่ได้ทำพินัยกรรม)	มีสิทธิ ในเรื่องมรดกตามกฎหมายสมรส	ไม่มีสิทธิในทรัพย์สินของอีกฝ่าย ถึงแม้จะร่วมสร้างด้วยกัน	เกิดปัญหาเรื่องการแบ่งทรัพย์สิน เนื่องจากไม่มีกฎหมายคุ้มครองสำหรับกลุ่มคนเพศทางเลือก และ ทรัพย์สินที่สร้างมาด้วยกันอาจจะตกเป็นของคนอื่น

ตาราง 1 เปรียบเทียบความแตกต่างของสิทธิระหว่างคู่ชีวิตที่ต่างเพศ กับ คู่ชีวิตเพศทางเลือก

จากตัวอย่างที่เปรียบเทียบในเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานในเบื้องต้นที่มองจากผิวเผินอาจจะไม่ได้มีความสำคัญเท่าใดนัก แต่ในความเป็นจริงแล้วสิทธิขั้นพื้นฐานนี้มีนัยสำคัญทั้งทางนิติศาสตร์และเศรษฐศาสตร์

ถ้ามองจากมุมมองนิติศาสตร์หลักนิติศาสตร์นั้นให้คุณค่าความสำคัญในมิติด้าน “ความยุติธรรม” เป็นสำคัญ และใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือในความยุติธรรมในสังคม เมื่อมองกลับไปตัวอย่างข้างบน ในมุมมองก็สามารถตีความได้ว่า การที่คู่รักเพศเดียวกันต้องการมีสิทธิเทียบเท่ากับคู่รักคนละเพศไม่สามารถทำได้ เนื่องจากมีการแบ่งแยก ว่าด้วยกฎหมายสมรสที่ระบุว่าเป็นชาย หญิงเท่านั้นจึงจะสมรสได้ จึงทำให้สิทธิขั้นพื้นฐานที่พึงจะมีไม่สามารถมีได้ และ มากไปกว่านั้น คือการกีดกันทางกฎหมาย หรือ กฎบริษัท เช่น การกู้เงินในฐานะคู่สมรส

ถ้ามองจากมุมมองเศรษฐศาสตร์<หลักเศรษฐศาสตร์ เน้นให้คุณค่าความสำคัญในมิติด้าน “ประสิทธิภาพ” และ “การจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ” เมื่อประยุกต์<หลักเศรษฐศาสตร์พื้นฐานเรื่องการจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ กับตัวอย่างข้างบน ก็สามารถมองได้ว่ามีประเด็น เช่น ไม่สามารถกู้เงินจากธนาคารร่วมกันได้เนื่องจากไม่ใช่ผู้สมรส ทำให้เสียโอกาสทางธุรกิจ และอาจทำให้มีต้นทุนที่สูงกว่าคนอื่นถ้าต้องไปกู้จากแหล่งเงินทุนอื่น เช่น เงินกู้ยืมระบบ หรือ การที่ไม่สามารถเซ็นยินยอมการรักษาให้แก่กันได้ ซึ่งอาจจะมีผลทำให้คู่รักอีกฝ่ายเสียชีวิต หรือ ทำให้พิการ ในกรณีคนในครอบครัวไม่สามารถมาทันเวลา ก็อาจจะทำให้เกิดความสูญเสียทั้งที่สามารถป้องกันได้(โดยการสูญเสียสามารถมองในมุมมองเศรษฐศาสตร์ได้ว่า<การสูญเสีย ทรัพยากรทางมนุษย์<(Human Capital) ที่ในทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ให้ความสำคัญมากเนื่องจาก<การสูญเสียทรัพยากรสำคัญที่มีกำลังการแปรรูปทรัพยากรอื่น ให้เกิดประโยชน์<หรือในสมมติเหตุการณ์เสียชีวิตกะทันหัน เมื่อคู่รักอีกฝ่ายเสียชีวิตและมีทรัพย์สินที่ร่วมสร้างกันมาแต่ไม่ได้ทำพินัยกรรมยกให้(คู่รักอีกฝ่ายก่อนเสียชีวิต อาจจะทำให้ทรัพย์สินที่ร่วมสร้างกันมาตกไปเป็นของผู้อื่น และ มากไปกว<นั้นถ้ามีธุรกิจที่ร่วมสร้างกันมาไป<การเสียชีวิต การทำธุรกิจต่อ และธุรกิจนั้นอาจจะต้องปิดตัวลงเนื่องจากคนที่ได้รับธุรกิจ อาจจะไม่สนใจที่จะทำต่อ หรือขาดความรู้ ความเข้าใจเท่ากับผู้ที่เริ่มสร้างธุรกิจนั้น

2.1.2 หลักแนวคิดเกี่ยวกับความเท่าเทียม

เมื่อพูดถึงสิทธิหรือความเท่าเทียมกันในสังคม ต้องมองย้อนไปถึงต้นตอของจุดเริ่มของคำทศสังคมว่าสิ่งที่มีบทบาทในการหลอหลอมมากที่สุดคือ โดยเริ่มจากรากฐานของการยอมรับของคนในครอบครัวกับตัวตนที่เป็นของบุคคล ในอีกสภณที่สำคัณที่สร่งความเป็นตัวตนของบุคคลคือสภณที่ศึกษา โรงเรียน หรือ สภณที่ศึกษาเป็นสภณที่ตามกฎหมายที่เด็ก และ เยาวชนทุกคนต้องได้สิทธิในการศึกษาขั้นต่ำเป็นระยะเวลา 12 ปี

จากการศึกษาที่จัดทำขึ้นใน สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และ ประเทศไทย พบว่ามากกว่าครึ่งถึงสองในสามของกลุ่มตัวอย่างของนักเรียนที่เน LGBT ถูกรังแกอย่างสม่ำเสมอที่โรงเรียน และ มากถึงสองในสามไม่ยอมไปโรงเรียนที่และถึงชั้นหนีเรียนเพราะไม่ยอมถูกรังแกหรือล้อเรียนเยาวชน LGBT หลายคนถูกรังแกที่โรงเรียนอยากตยเนื่อง และ ยังถูกปฏิเสธจากที่ป่ด้นและคนในครอบครัว

การเข้าถึงและได้รับการศึกษาในสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยเป็นสิทธิมนุษยชนสากลขั้นพื้นฐานที่ทุกคนพึงจะได้รับ แต่ในความเป็นจริงแลงนั้นบ่อยครั้งพบวคสิทธิดังกล่าวถูกละเมิดโดยที่รู้หรือไม่รู้ก็ตาม เช่น ความรุนแรงและการรังแกที่เกิดขึ้นภายในโรงเรียน ซึ่งทางให้โรงเรียนไม่ปลอดภัยโดยการรังแกถือว่าเป็นประเภทหนึ่งของ “ความรุนแรงบนฐานเพศภาวะในบริบทโรงเรียน”⁶

เนื่องจากการรังแกส่วนหนึ่งเกี่ยวโยงกับเรื่องเพศภาวะ นักเรียนที่เป็นคนรักเพศเดียวกัน คนรักสองเพศ และคนข้ามเพศ (LGBT) มักจะถูกรังแกมากเป็นพิเศษในบริบทโรงเรียน⁷ โดยในประเทศตมๆ ในโลกตะวันตกและทวีปเอเชีย นักเรียน LGBT มากกวคครึ่งหนึ่งระบุว่าถูกรังแกเพราะรักเพศเดียวกันหรือแสดงออกในลักษณะข้ามเพศ สภณในประเทศไทยเอง มักจะถูกมองวคโดยยอมรับความหลากหลายทางเพศได้เป็นอยหงดี แต่ในความเป็นจริง สังคมไทยเพียงแต่ยอมรับคนที่เป็น LGBT

⁶ Leach, F., Slade, E., & Dunne, M. (2012). Desk review for Concern: Promising practice in school related gender based violence (SRGBV) prevention and response programming globally. University of Sussex Centre for International Education. August.

⁷ UNPD . Bullying targeting secondary school students who are or are perceived to be transgender or same-sex attracted: Types, prevalence, impact, motivation and preventive measures in 5 provinces of Thailand . Mahidol University, Plan International Thailand, UNESCO Bangkok Office, 2014

มากกว่าการยอมรับที่แท้จริง⁸ ซึ่งก่อนหน้านี้มีหลักฐานเกี่ยวกับการรังแกในโรงเรียนไทย⁹ แต่มีเพียงเรื่องเลวและกรณีศึกษาตลก ๆ ในดนการรังแกต่นักเรียนที่เป็นหรือถูกมองว่าเป็น LGBT หรือเกี่ยวกับกลไกที่โรงเรียนในประเทศไทยมีเพื่อรับมือกับการรังแกดังกล่าว

จากผลการวิจัยทางสถิติ¹⁰ ได้แสดงถึงความสัมพันธ์ในเชิงเศรษฐศาสตร์ในเรื่องการผลิตผลมวลรวมของประเทศ (GDP) ในประเทศสหรัฐอเมริกา กับ สิทธิทางกฎหมายของคนกลุ่ม LGBT โดยการหาค่าดัชนีตัวชี้วัด GILRHO¹¹ ที่แสดงถึงความสัมพันธ์ของสิทธิทางกฎหมายกับ GDP ต่อหัว จากสถิติจากผลของเศรษฐกิจที่แสดงผลต่อการให้สิทธิกับคนกลุ่ม LGBT ที่เทียบเท่ากับคนกลุ่มเพศสภาพปกติ มีผลต่อ GDP ประมาณ \$ 2,654¹² ต่อหัว แสดงถึงความสัมพันธ์เชิงบวก โดยมีการทดสอบในปี 1997–2011 โดยผลลัพธ์เน้นถึงตัวแปรความเท่าเทียมกันทางเพศว่ามีผลประมาณ \$ 514 ต่อหัว ที่มีผลกระทบต่อ GDP ความสัมพันธ์ระหว่าง GILRHO และ GDP ต่อหัวยังก็มีความสำคัญในเชิงบวก และมีนัยสำคัญทางสถิติในหลายมิติ ในหลายๆภูมิภาค: ยุโรปและเอเชียกลาง, เอเชียตะวันออกและแปซิฟิกและสหภาพยุโรป ดังนั้นการวิเคราะห์สนับสนุนการว่าด้วยการให้สิทธิทางกฎหมายมากขึ้นแก่กลุ่มคน LGBT เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจในระดับที่สูงขึ้น

⁸ Jackson, Stevi, ed. *Heterosexuality in question*. Sage, 1999.

⁹ สมบัติ ตาปัญญา. 2549. รายงานการสำรวจปัญหาการรังแกกันของนักเรียน. เชียงใหม่: คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

¹⁰ M.V Lee, Kee Waaldijk, Yana van der. 2019 . The relationship between LGBT inclusion and economics development: Macro-level evidenc. University of Massachusetts Amherst, Department of Economics, MA01003, United States

¹¹ GILRHO scale of legal rights for LGB persons is associated with an increase in real GDP per capita

¹² Badgett, Lee & Nezhad, Sheila & Waaldijk, Kees & Rodgers, Yana. 2014. The Relationship between LGBT Inclusion and Economic Development: An Analysis of Emerging Economies.

2.2 ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์และหลักการพื้นฐานของการเพิ่มความสามารถการผลิต

เศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก คือ หลักการรากฐานของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์โดยทฤษฎีสร(งขึ้นบนพื้นฐาน สมมติฐานว่าคนเป็นสัตว์เศรษฐกิจ (Homo Economics) มีพฤติกรรมในทางแสวงหาประโยชน์สมนตนสูงสุดภายใต้ข้อจำกัดและเงื่อนไขต่าง ๆ คนมีเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ (Rationality) สามารถเลือกสิ่งที่ต้องการได้ชัดเจนโดยการจำแนกความต้องการบุคคลตัวเลขที่สามารถวัดได้ชัดเจน เพื่ออรรถประโยชน์ (utility) สูงสุดที่จะจัดสรรทรัพยากรได้ (หรือในอีกความหมายหนึ่ง คือ จัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยใช้กลไกตลาดและกลไกราคาเป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรที่มีให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

โดยหลักทฤษฎีพื้นฐานของเศรษฐศาสตร์ คือ ความต้องการของมนุษย์ที่มีอยู่ไม่จำกัดแต่ทรัพยากรและปัจจัยการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการนั้นมีอยู่จำกัด จึงเกิดปัญหาในการเลือกใช้และจัดสรรแบ่งทรัพยากรให้มี ประสิทธิภาพและคุ้มค่าที่สุด โดยทรัพยากรและปัจจัยการผลิตได้แก่

1. ที่ดิน และ ทรัพยากร – ปัจจัยการผลิตทุกชนิดที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ
2. แรงงาน – ใช้แรงงานมนุษย์ หรือ กำลังความคิดเพื่อให้เกิดผลผลิต
3. ทุน – สิ่งที่มีมนุษย์ใช้ในการผลิตสินค้า และ บริการต่าง เช่น เครื่องมือ เครื่องจักร อาคาร โรงงาน
4. ผู้ประกอบการ – ปัจจัยสำคัญที่สุด เนื่องจากเป็นผู้ที่นำที่ดิน แรงงาน มาทำการผลิตสินค้าและบริการ

โดยการผลิตในภาพรวม หมายถึง กระบวนการในการแปรรูปทรัพยากรที่มีเพื่อให้เกิดเป็นสินค้าและบริการต่าง ๆ เพื่อนำไปสนองความต้องการของมนุษย์ซึ่งทำให้เกิดคำถามพื้นฐานที่เป็นหลักการของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์พื้นฐาน คือ

1. จะผลิตอะไร คือ จะผลิตสินค้าและบริการอะไร ปริมาณเท่าไรให้มี ความจำเป็นมากน้อยเพียงใด จึงจะเพียงพอแก่การบริโภค
2. จะผลิตอย่างไร คือ การนำปัจจัยการผลิตที่มีมาผลิตอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดคือต้นทุนต่ำ ได้ผลผลิตสูง
3. จะผลิตเพื่อใคร คือ เมื่อผลิตสินค้าและบริการแล้วจะตอบสนองความต้องการของใครหรือจัดสรรทรัพยากรแก่ใครบ้าง

ซึ่งการผลิตในภาพรวมจะลดลงหรือเพิ่มอรรถประโยชน์ (utility) ขึ้นใหม่เพื่อให้มูลค่าของสิ่งของที่มีอยู่แล้วมากขึ้น โดยในทางทฤษฎีสามารถทำได้โดย

1. การเปลี่ยนแปลงรูป – การเอาวัตถุดิบ หรือปัจจัยการผลิตมาเปลี่ยนให้เกิดขึ้นใหม่ เช่น นำผ้ามาตัดเสื้อ นำเหล็กมาทำตุ้ เป็นต้น
2. การเปลี่ยนสถานที่ – การเปลี่ยนสถานที่เป็นการขนส่งสินค้าหรือวัตถุดิบเกิดจากการขนย้ายสินค้าจากแห่งหนึ่งไปยังอีกแห่งหนึ่ง เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการผลิตสินค้าและบริการ เช่น การขนส่งน้ำมันจากโรงกลั่นไปยังภูมิภาคต่าง ๆ
3. การเปลี่ยนแปลงต้นทุนเวลา – การสร้างความพอใจให้แก่ผู้บริโภคอันเนื่องจากการแปรรูปปัจจัยการผลิต หรือ สินค้าและบริการให้มีอายุการใช้งานได้นานขึ้น เช่น นำผลไม้มาผลิตเป็นผลไม้กระป๋อง
4. การเปลี่ยนกรรมสิทธิ์ – สินค้าบางชนิดจะมีการเปลี่ยนกรรมสิทธิ์ระหว่างผู้ขายกับผู้ซื้อ เช่น รถยนต์ ที่ดิน
5. การให้บริการ (Services Utility) – การสร้างประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการให้บริการโดยตรงแก่ผู้บริโภค เช่น ธนาคาร โรงแรม การศึกษา

ในการผลิตนั้นหลักเศรษฐศาสตร์จะเน้นถึงความสำคัญกับ “ประสิทธิภาพ” (Efficiency) เป็นสำคัญ กล่าวคือ การที่สังคมภาพรวมจะได้รับประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรที่มีจำกัด ต้องมาจากการจัดการทรัพยากรที่มีโดยคำนึงถึงความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการตามสังคมปรารถนาจัดสรร (Allocate Efficiency) โดยคำนึงถึง ค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) ต้นทุนตยสังคม (Social Cost) และ จำนวนที่ต้องการด้วยต้นทุนต่อหน่วยต่ำที่สุด (Production Efficiency) เพื่อการเพิ่มประโยชน์สวัสดิการสูงสุดเท่าที่จะเป็นไปได้แก่สังคม (Maximise Social Welfare) โดยนักเศรษฐศาสตร์เชื่อว่าหากการที่จะบรรลุเป้าหมายนี้ได้ต้องใช้กลไกระบบราคาของตลาด คือ การแข่งขันสมบูรณ์ (Perfect competition) ในการจัดสรรทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด และ นำพาไปสู่ระดับสวัสดิการสังคมสูงสุด

ประสิทธิภาพที่กล่าวถึงมีตัวแปรสำคัญที่จะสามารถเพิ่มความสามารถการผลิตได้ (คือ “เทคโนโลยี” โดยในความหมายของเศรษฐศาสตร์นั้น เทคโนโลยี หมายถึง ความรู้และการถ่ายทอดความรู้ในการใช้ทรัพยากรเพื่อการผลิต สินค้าและบริการต่าง ๆ โดยเฉพาะความรู้และความชำนาญวิธีการที่เกิดประโยชน์กับการผลิต การกระจาย ผลผลิตเช่นความรู้ในการใช้ทรัพยากรความชำนาญในการผลิตวิธีการบริหารการตลาด เป็นต้น โดยลักษณะของเทคโนโลยีแบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

1. ทุนมนุษย์ (human capital) – เทคโนโลยีที่อยู่ในรูปแบบความรู้ความสามารถที่อยู่ในมนุษย์ โดยจำนวนของเทคโนโลยีนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณและคุณภาพของประชากรในประเทศนั้น ๆ ซึ่งสามารถพัฒนาได้ผ่าน การศึกษา ฝึกอบรม หรือ การทำงานเดิม ๆ จนเกินความชำนาญ
2. สินทรัพย์ (capital goods) – เทคโนโลยีที่แฝงมากับ เครื่องจักร อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่สามารถเพิ่มความสามารถในการผลิต และ ลดเวลาการผลิตลง

นักเศรษฐศาสตร์มักเปรียบเทียบแนวความคิดเรื่องการจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัดกับ “ขนมพาย” โดยสังคมที่มีประสิทธิภาพเป่าสังคมที่สามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัดมาเพื่อผลิตขนมพายให้ใหญ่ที่สุดเท่าที่จะเป็นได้ “ขนาดของขนมพาย” โดยความสามารถในการผลิตขนมพายให้ใหญ่ขึ้นมีสคัญสำคัญมาจากบริบทสังคมในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลยหลอมความสามารถของทรัพยากรมนุษย์และเทคโนโลยีต้นทุนมนุษย์เรื่องประสิทธิภาพการผลิตถือเป่าเรื่องที่น่าสนใจนักเศรษฐศาสตร์ให้ความสำคัญ เพราะ นั่นคือคำตอบของคำถามเรื่องการจัดสรรทรัพยากร ที่ต้องตัดสินใจว่าควรใช้ทรัพยากรเท่าไรในการผลิตอะไร จำนวนเท่าไร ผลิตอย่างไรเป็นต้น เมื่อมาเปรียบเทียบแล้ว ทรัพยากร ก็ตีความรวมไปถึง ทรัพยากรทางมนุษย์ (Human resources) โดยทรัพยากรทางมนุษย์นั้นทางหลักเศรษฐศาสตร์ไม่ได้ระบุว่าเป็นเพศหรือบุคคลใด(ดังนั้นจุดเริ่มต้นของการเกิดประสิทธิภาพก็สามารถมองได้ทั้งชาย(ทรัพยากรที่มีทั้งหมดได้อย่างคุ้มค่าหรือไม่)

2.3 แนวคิดพื้นฐานว่าด้วยประสิทธิภาพในเชิงเศรษฐศาสตร์และกฎหมายเพื่อกลุ่มเพศทางเลือก

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของหลักเศรษฐศาสตร์มีความเกี่ยวเนื่องอย่างไรกับหลักนิติศาสตร์ต้องมองย้อนกลับไปถึงหลัก นิติเศรษฐศาสตร์ หรือ เศรษฐศาสตร์วิเคราะห์ว่าด้วยกฎหมาย (Economics analysis of law) เป้าหลักการมองพินิจวิเคราะห์ประเด็นสำคัญทางกฎหมาย การตีความกฎหมาย ทฤษฎีกฎหมาย การตีกรอบออกแบบกฎหมาย โดยใช้วิธีพิจารณาในทางเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก (Neoclassical Economics) เป้าแนวทาง และ มาตรฐานในการวิเคราะห์<

2.3.1 แนวคิดเกี่ยวกับนิติเศรษฐศาสตร์

เศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก คือ หลักการรากฐานของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์โดยทฤษฎีสร้งขึ้นบนพื้นฐาน สมมติฐานว่าคนเป็นสัตว์เศรษฐกิจ (Homo Economics) มีพฤติกรรมในทางแสวงหาประโยชน์ส่วนบุคคลสูงสุดภายใต้ข้อจำกัดและเงื่อนไขต่าง ๆ คนมีเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ (Rationality) สามารถเลือกสิ่งที่ต้องการได้ชัดเจนโดยการจำแนกความต้องการบุคคลตัวเลขที่สามารถวัดได้ชัดเจน เพื่ออรรถประโยชน์<utility> สูงสุดเท่าที่จะจัดสรรทรัพยากรใด (หรือในอีกความหมายหนึ่ง คือ จัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยใช้กลไกตลาดและกลไกราคาเป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรที่มีให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด¹³

หลักเศรษฐศาสตร์จะเน้นถึงความสำคัญกับ “ประสิทธิภาพ” (Efficiency) เป้าสำคัญ กล่าวคือ การที่สังคมภาพรวมจะได้ประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรที่มีจำกัด ต้องมาจาก การจัดการทรัพยากรที่มีโดยคำนึงถึงความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการตามสั่งคมปรารถนาจัดสรร (Allocate Efficiency) โดยคำนึงถึง ค่าเสียโอกาส (Opportunity Cost) ต้นทุนตยสังคม (Social Cost) และ จำนวนที่ต้องการดัดยตทุนตยหนกยต่ำที่สุด (Production Efficiency) เพื่อการเพิ่มประโยชน์สวัสดิการสูงสุดเท่าที่จะเป็นได้แก่สังคม (Maximise Social Welfare) โดยนักเศรษฐศาสตร์เชื่อว่า การที่จะบรรลุเป้าหมายนี้ได้ต้องใช้กลไกระบบราคาของตลาด คือ การแข่งขันสมบูรณ์ (Perfect competition) ในการจัดสรรทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด และ นำพาไปสู่ระดับสวัสดิการสังคมสูงสุด¹⁴

¹³ Edwin G. West 1988. Developments in the Literature on Adam Smith: An Evaluative Survey, Classical Political Economy. 10.1007/978-94-015-7782-3_2 (13-52)

¹⁴ Khan academy. Economics Efficiency [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.khanacademy.org/economics-finance-domain/microeconomics/consumer-producer-surplus/deadweight-loss-tutorial/a/demand-supply-and-efficiency-cnx>

ในด้านนิติศาสตร์จะให้คุณค่ากับมิติด้าน “ความยุติธรรม” (Justice) เป็นแก่นสำคัญ โดยมองกฎหมายเป็นเครื่องมือในความยุติธรรมในสังคมที่มีผู้คนหลากหลายรูปแบบ โดยกำหนดกรอบกติกาควบคุมการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข ปกป้องและ ใหสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของปัจเจกบุคคล มีการลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดให้สมแก่ความผิด เพื่อสร้างกลไกของระบบสังคมเพื่อ ยุติข้อพิพาทและความขัดแย้งให้เป็นธรรม¹⁵

นักเศรษฐศาสตร์มักเปรียบเทียบแนวความคิดเรื่องการจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัดกับ “ขนมพาย” โดยสังคมที่มีประสิทธิภาพเป็นสังคมที่สามารถจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัดมาเพื่อผลิตขนมพายให้ใหญ่ที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ “ขนาดของขนมพาย” ส่วนความยุติธรรมเปรียบได้กับการจัดสรรขนมพายให้คนเข้าถึงและเป็นธรรมได้มากที่สุด สังคมที่ยุติธรรมคือสังคมที่มีการแบ่งปันสภณของขนมพายให้คนในสังคมอย่างเป็นธรรม ทั้งนี้สังคมในอุดมคติที่บรรลุเป้าหมายในเชิงทฤษฎีเป็นสังคมที่ควบคุมโดย มีประสิทธิภาพ และ มีความยุติธรรมที่ควบคู่กันไป

เรื่องประสิทธิภาพการผลิตถือเป็นเรื่องที่นักเศรษฐศาสตร์ให้ความสำคัญ เพราะ นั่นคือ คำตอบของคำถามเรื่องการจัดสรรทรัพยากร ที่ต้องตัดสินใจสมควรใช้ทรัพยากรเท่าไรในการผลิตอะไร จำนวนเท่าไรผลิตอย่างไร เป็นต้น เมื่อมาเปรียบเทียบแล้ว ทรัพยากร ก็ตีความรวมไปถึง ทรัพยากรทางมนุษย์(Human resources) โดยทรัพยากรทางมนุษย์นั้นทางหลักเศรษฐศาสตร์ไม่ได้(ระบุเฉพาะบุคคลใด(ดังนั้นจุดเริ่มต้นของการเกิดประสิทธิภาพก็สามารถมองได้ว่าเราใช้(ทรัพยากรที่มีทั้งหมดได้อย่างคุ้มค่าหรือไม่

เมื่อใช้หลักการรอบความคิดของหลักเศรษฐศาสตร์ ระบบการใช้เหตุผล และ เครื่องมือทางเศรษฐศาสตร์พื้นฐาน มาอธิบายโลกของนิติศาสตร์จึงนำไปสู่การวิเคราะห์ของนิติเศรษฐศาสตร์ที่จะใช้อธิบายในบทถัดไป โดยจะอธิบายถึงผลกระทบของกฎหมายต่อเศรษฐกิจจุลภาค (Microeconomic) และ เศรษฐศาสตร์มหภาค (Macroeconomic)

¹⁵ ปกป้อง จันวิทย์ . แนวคิดว่าด้วยประสิทธิภาพและความยุติธรรมในนิติเศรษฐศาสตร์จัดโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2553

2.3.2 นิติเศรษฐศาสตร์กับกลุ่มเพศทางเลือก

ในด้านเศรษฐศาสตร์จุลภาค

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์จุลภาคกับความสัมพันธ์ของการแต่งงานกับเพศต่างกันเป็นเรื่องที่นักเศรษฐศาสตร์จำนวนหนึ่งให้ความสนใจมาตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1981 โดย Gary Becker นักเศรษฐศาสตร์ที่ได้รับรางวัลโนเบลในปี ค.ศ. 1999 ในบทความเกี่ยวกับทฤษฎีการแต่งงาน *A Theory of Marriage*¹⁶ เปรียบเทียบนักเศรษฐศาสตร์รุ่นบุกเบิกในทฤษฎีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของการแต่งงานมีผลในเชิงเศรษฐศาสตร์โดยในปี ค.ศ. 1976 Gary Becker ได้เขียนบทความในทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาคที่เกี่ยวพันกับการแต่งงาน โดยสมมติฐานของ Becker คือ ตลาดของการแต่งงาน (Market of marriage)¹⁷ จะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อมีจำนวนการแต่งงานมากที่สุด โดยกรอบแนวความคิดของ Becker มองว่าการแต่งงานเกินจากปัจจัยหลักอยู่ 2 อย่าง คือ

1. การแต่งงานจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อคนสองคนเชื่อว่าผลการแต่งงานจะสามารถเพิ่มอรรถประโยชน์¹⁸
2. เมื่อมีการแต่งงานเกิดขึ้นและสำเร็จ นั้นหมายความว่าต้องมีตลาดของการแต่งงาน

โดย Becker เปรียบเทียบผลลัพธ์ของการแต่งงานเหมือนสินค้าครัวเรือนชนิดหนึ่ง (Household good) ที่มีคุณลักษณะเน้นถึงความสำคัญของการใช้ชีวิตประจำวันด้วยกัน, quality time ที่ดีด้วยกัน รวมไปถึง prestige, recreation and companionship โดยคุณลักษณะของสิ่งนี้กลทมาไม่สามารถวัดเป็นค่าทางตัวเลขได้(เนื่อง จากสิ่งที่ได้รับจากการบริโภคสินค้านี้ หรือ (การแต่งงาน) มีผลในเชิงอรรถประโยชน์ (utility)

¹⁶ Gary S . Becker ElisabethM. Landes Robert T. Michael 1964. ECONOMICS OF MARITAL INSTABILIT. CENTER FOR ECONOMIC ANALYSIS OF HUMAN BEHAVIOR AND SOCIAL INSTITUTIONS National Bureau of Economic Research, Inc. 204 Junipero Sera Boulevard, Stanford, CA94305

¹⁷ ในทางเศรษฐศาสตร์ ตลาด หมายถึงสถาบันทางสังคมที่ผู้คนหลายฝ่ายสามารถซื้อขายหรือแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการได้ โดยไม่ระบุเจาะจงสถานที่ทางกายภาพที่ใดที่หนึ่ง ตลาดอาจมีการแลกเปลี่ยนสินค้ากันโดยตรงหรือมีเงินตราเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยน และมีราคาเป็นตัวชี้วัดมูลค่าของสินค้าหรือบริการในการแลกเปลี่ยนนั้น ๆ

¹⁸ ความพอใจที่ผู้บริโภคได้รับจากการบริโภคสินค้าหรือบริการชนิดนั้น ๆ สินค้าหรือบริการจะให้(อรรถประโยชน์มากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับระดับความต้องการของผู้บริโภคที่มีต่อสินค้าหรือบริการนั้น ถ้ามี่ความต้องการมาก สินค้าหรือบริการจะให้(อรรถประโยชน์จากการบริโภคมาก ตรงกันข้าม ถ้ามีความต้องการน้อย สินค้าหรือบริการจะให้(อรรถประโยชน์จากการบริโภคน้อย

จากกรอบมุมมองทฤษฎีเรื่อง Theory of Marriage ของ Gary Becker หนึ่งในเหตุผลหลักของการแต่งงานของคนสองคนคือเชื่อว่าการแต่งงานจะสามารถเพิ่มอรรถประโยชน์โดยทฤษฎีส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมของคู่รักต่างเพศ แต่ถ้ามองถึงหลักในการวิเคราะห์แล้วทฤษฎีเรื่อง Theory of Marriage ก็สามารถใช้อธิบายเรื่องของการสมรสของบุคคลเพศเดียวกันได้เช่นกัน เนื่องจากการครองคู่ หรือ การเป็นคู่ชีวิตถ้าตัดเรื่องเพศสภาพออกผลลัพธ์ในทางเศรษฐศาสตร์ก็จะเหมือนกันในมุมมองทฤษฎี คนสองคนจะเลือกแต่งงานก็ต่อเมื่ออรรถประโยชน์ของการแต่งงานคำนวณเป็นอรรถประโยชน์ <ตลอดชีวิตมากกว่าการเป็นโสด

ในเมื่อมี Market of marriage จึงสามารถตั้งสมมติฐานได้ว่าผู้มีอุปสงค์ของการแต่งงานภาพรวมของบุคคลทุกเพศ และ รวมไปถึงบุคคลเพศเดียวกันด้วย จากสถิติข้อมูลในปี 2563¹⁹ มีจำนวนประชากร LGBT จำนวนประมาณราว 483 ล้านคนทั่วโลก โดยประชากรของ LGBT ในภูมิภาคเอเชียมีจำนวนประมาณราว 288 ล้านคน โดยคิดเป็น 60% ของจำนวนประชากรของ LGBT ทั่วโลก โดยมีการคาดการณ์ว่าจำนวนประชากร LGBT ในประเทศไทยมีจำนวนประมาณราว 4 ล้านคน หรือ โดยคิดเป็นประมาณ 6% ของประชากร LGBT ทั่วโลก ซึ่งประเทศไทยมีจำนวนประชากรคิดอันดับ 4 ของโลก และ ในมุมมองของประชากร LGBT ทั่วโลกมองว่าประเทศไทยนั้นเป็นศูนย์กลาง หรือ ฮับ ของตลาด LGBT ที่ใหญ่ที่สุดในโลกและ ยังเปรียบเสมือนดังสวรรค์ของความหลากหลายทางเพศ

ในทศวรรษที่พัฒนาขึ้นมา มีนักเศรษฐศาสตร์และผู้กำหนดนโยบายทั่วภูมิภาคได้เริ่มมีการยอมรับแนวความคิดที่ว่ากรรวมกลุ่มของคนทุกกลุ่มในสังคมในประชากรรวม โดยเฉพาะผู้หญิงและบุคคลด้อยโอกาสอื่น ๆ จะช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจได้มากกว่ามีการกีดกันคนกลุ่มน้อย โดยหลักการแล้วเมื่อคนกลุ่มน้อย หรือ LGBT ถูกปฏิเสธการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มที่เนื่องจากตัวตนของพวกเขา สิทธิมนุษยชนของพวกเขาถูกละเมิดโดยปริยาย การยกเว้นและการละเมิดเหล่านั้นกลับมีแนวโน้มที่จะส่งผลกระทบต่อในทางลบในทางเศรษฐศาสตร์

ผลการศึกษาเศรษฐศาสตร์มหภาค แสดงหลักฐานทางสถิติว่าการรวมคนเลสเบี้ยน เกย์ <กะเทย และเพศ (LGBT) เชื่อมโยงกับประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ²⁰ มีกลุ่มงานวิจัยขนาดใหญ่และกำลังเติบโตจัดทำเอกสารเกี่ยวกับความรุนแรงการเลือกปฏิบัติและความอับยศทางสังคมที่คน LGBT

¹⁹ The Marketeer. โอกาสทางธุรกิจ LGBT แปรนตีไม่เข้า LGBT พลัดมาเลยแม้ตอนไลน์ แหล่งที่มา: <https://marketeeronline.co/archives/143432>

²⁰ Badgett, M. V. L., Esq. Andrew Park, & Flores, A. R. (2018). Links between economic development and new measures of LGBT inclusion. Williams Institute, UCLA School of Law.

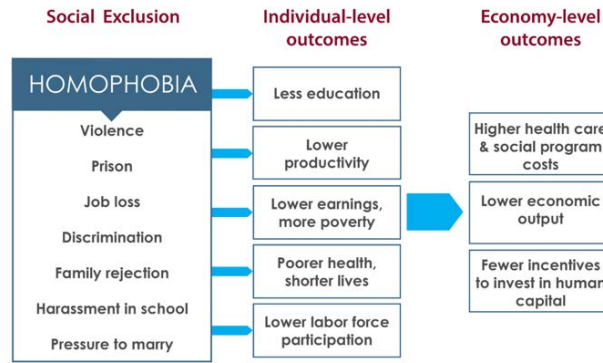
ได้รับจากประสบการณ์ในทุกประเทศที่ได้รับการศึกษา ประสบการณ์เหล่านี้ในระดับบุคคล การจำกัด การเข้าถึงของคน LGBT ในงานการศึกษาการบริการด้านสุขภาพการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการ มีสิทธิในครอบครัวของพวกเขา ผลกระทบทั้งหมดเหล่านี้สร้างอุปสรรคในการมีส่วนร่วมอย่าง เต็มที่ในเศรษฐกิจสำหรับคน LGBT ซึ่งสามารถลดผลผลิตทางเศรษฐกิจได้โดยทั่วไป

จากการศึกษาในมุมมองสังคมศาสตร์ในสหรัฐอเมริกาพบว่าคนหนุ่มสาวที่เป็นเกย์และเลสเบี้ยนมี แนวโน้มที่จะคิดหรือพยายามฆ่าตัวตายมากกว่าคนทั่วไปถึงสี่เท่าในขณะที่เยาวชนที่เป็นทรานส์นั้นมี แนวโน้มที่จะทำเช่นนั้นมากกว่าสิบเท่า และ มากถึง 40% ของคนหนุ่มสาวที่ไม่มีที่อยู่อาศัยบนถนนใน เมืองใหญ่ของสหรัฐอเมริการะบุพวกเขาเป็น LGBT หรือที่แปลกประหลาดเมื่อเทียบกับที่มีแนวโน้มต่อกว่ 10% ของประชากรเยาวชนโดยรวม ซึ่งผลทางสถิติเหล่านี้แสดงถึงความเปราะบางในการเสีย โอกาสทางเศรษฐกิจของทรัพยากรทางมนุษย์<

ในด้านเศรษฐศาสตร์มหภาค

จากการศึกษานำร่องของธนาคารโลก (world bank) ในปี 2004 พบว่าในระดับมหภาค การ เลือกปฏิบัติต่อกลุ่ม LGBT ในประเทศอินเดียสามารถนับเป็นต้นทุนต่อเศรษฐกิจของประเทศสูงถึง 32 พันล้านเหรียญสหรัฐต่อปีจากการสูญเสียผลผลิตทางเศรษฐกิจ

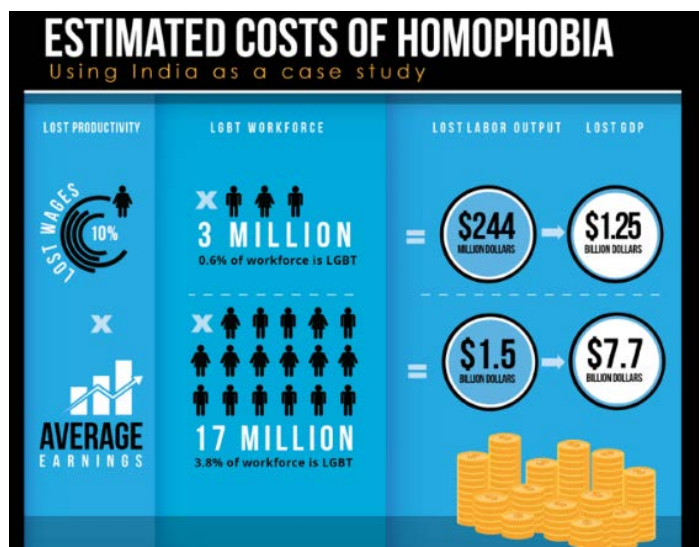
เพื่อแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการพัฒนาของกลุ่มรวม LGBT กับ เศรษฐกิจ เริ่มต้นด้วยความเข้าใจของ LGBT ในรูปแบบ “ การผนวกรวม” และ “ การกีดกัน” จาก หน่วยงานวิจัยในประเทศขนาดใหญ่ที่กำลังเติบโตทางเศรษฐกิจได้ให้คำจำกัดความเรื่องการใช้ความ รุนแรง การเลือกปฏิบัติ และ มลทินทางสังคม เช่น ประสบการณ์การ จำกัดการเข้าถึงของประชาชน LGBT สำหรับการทำงาน การศึกษา การบริการด้านสุขภาพ การมีส่วนร่วมทางการเมือง และ การมี ส่วนร่วมในครอบครัวของพวกเขาเองจะจัดกลุ่มประสบการณ์เหล่านี้ภายใต้คำว่า “ การกีดกัน” ดังนั้นภายใต้การจำกัดความของ “ การกีดกัน” ทางสังคมสามารถมองเป็นพลวัตหลายมิติโดยที่คน LGBT ถูกปฏิเสธทางทรัพยากร ทางสิทธิ และ โอกาสในการมีส่วนร่วมในความสัมพันธ์ทั่วไปที่มีให้(สำหรับคนส่วนใหญ่สายในขอบเขตในทางเศรษฐกิจ การเมืองสังคม และ วัฒนธรรม “ การรวม” เปลี่ยนไปที่สถานการณ์ที่คน LGBT สามารถเข้าถึงโอกาสและประสบการณ์ทางสังคมการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่ผู้คนที่ไม่ใช่ LGBT ได้อย่างเต็มที่

ตาราง 2 ความเชื่อมโยงของการกีดกันในสังคม ²¹

ในภาพ ตาราง 2 จากทางซ้ายไปขวา แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของการกีดกันในระดับสังคม (Homophobia) การกีดกันขั้นพื้นฐาน เช่น การถูกทำร้าย การถูกรังแกที่โรงเรียน การยอมรับของคนในครอบครัว หรือ การบังคับให้แต่งงาน นั้นส่งผลโดยตรงถึงผู้ที่ถูกกระทำ และมีผลในทางลบในระดับบุคคล กล่าวคือ การถูกรังแกในโรงเรียนอาจเป็นหนึ่งในต้นตอสาเหตุของการขาดเรียนของนักเรียนและทำให้ไม่อยากมาโรงเรียน ซึ่งอาจสร้างผลกระทบทางจิตใจของนักเรียนจนทำให้ไม่อยากเรียนหนังสือ สุดท้ายก็ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการหารายได้ของคนๆนั้นในอนาคต และ นั้นก็ย้อนกลับมามีผลต่อเศรษฐกิจในระดับมหภาค

²¹ M.V. Lee Badgett, Laura E. Durso, Angeliki Kastanis & Christy Mallory 2013. The Business Impact of LGBT-Supportive Workplace Policies. Williams Institute at the UCLA School of Law

ตาราง 3 ข้อมูลของการศึกษากลุ่มประชากรของ LGBT ในประเทศอินเดีย ²²

ในภาพ ตาราง 3 แสดงภาพ สรุปข้อมูลของการศึกษากลุ่มประชากรของ LGBT ในประเทศอินเดีย โดยสรุปเป็นข้อมูลทางสถิติได้ว่า

1. Lost in productivity – กลุ่ม LGBT มีแนวโน้มที่จะได้รับค่าจ้างต่ำกว่าบุคคลเพศสภาพปกติประมาณ 10%
2. LGBT workforce – จำนวนประชากรที่อยู่ในตลาดแรงงานที่เป็นกลุ่ม LGBT
3. Lost Labor output / GDP – อินเดียสูญเสียต้นทุนทางเศรษฐกิจถึง 7.7 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐต่อปี

ทั้งนี้ ในเชิงภาคธุรกิจและการตลาด ในประเทศไทยมีธุรกิจหลากหลายทั้งในด้านผลิตภัณฑ์และบริการต่าง ๆ เชิงพาณิชย์ของกลุ่มลูกค้า LGBT อย่างมากมาย รวมไปถึง เปรตศูนย์รวมการจัดงานเทศกาล LGBT และ อีเว้นท์ชื่อดังระดับโลกของ LGBT ในประเทศไทย ซึ่งในมุมมองของตททชาติ ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีความเปิดกว้างในเรื่องการยอมรับด้านความหลากหลายและแตกต่างทางเพศ นอกจากนี้ในกลุ่มของ LGBT ไม่ใช่แค่เป็นชายรักชาย แต่ยังรวมถึง หญิงรักหญิง อีกด้วย จากข้อมูลของ²³ ตลาดของ “ทอม-ดี้” เปรตตลาดที่มีการเติบโตสูง หากมองถึงโอกาสทางการเติบโตทาง

²² M.V. Lee Badgett, Laura E. Durso, Angeliki Kastanis & Christy Mallory 2013. The Business Impact of LGBT-Supportive Workplace Policies. Williams Institute at the UCLA School of Law

²³ Business today. เปิดชุมชนรัพย์ LGBT ในไทยสวรรค์แห่งความหลากหลายทางเพศ [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://businesstoday.co/cover-story/30/01/2020/marketing-lgbt/>

ตลาด LGBT ถือเป็นตลาดที่ใหญ่และมีความหลากหลายมาก แต่ในขณะเดียวกันสินค้าและบริการสำหรับ LGBT ยังไม่ได้มีจำนวนมาก ถ้ามองถึงโอกาสเติบโตทางตลาดก็ถือว่าเป็นตลาดที่มีศักยภาพสูงในทุกด้าน ตัวอย่างที่เห็นในปัจจุบัน คือ ทิศทางของแบรนด์และองค์กรทางธุรกิจระดับโลกหลายแบรนด์เริ่มให้ความใส่ใจกับผู้บริโภคกลุ่ม LGBT มากขึ้น โดยมีการออกสินค้า บริการต่าง ๆ โดยเฉพาะในแง่กลุ่มคนเพศทางเลือก นอกจากนี้ยังมีการเปิดกว้างมากขึ้น ในเรื่องของสื่อสาร, โฆษณา, ภาพยนตร์ ที่สะท้อนภาพลักษณ์ที่เปิดกว้างในด้านสิทธิมนุษยชน

โดยในสรุปของบทนี้ ต้องการแสดงให้เห็นในเชิงทฤษฎีด้านเศรษฐศาสตร์ว่าการรับรองความเสมอภาคโดยการปฏิบัติที่เท่าเทียมกัน และ การยอมรับแก่บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศจะส่งผลให้ตลาดของการแต่งงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นโดยมองจากภาพเศรษฐศาสตร์จุลภาคผ่าน Theory of Marriage ของ Gary Becker ที่แสดงถึงการจัดการแต่งงานเหมือนสินค้าครัวเรือนชนิดและ อรรถประโยชน์ของการแต่งงาน ในอีกด้านหนึ่งของเศรษฐศาสตร์มหา แสดงหลักฐานทางสถิติว่าการรวมบุคคลกลุ่ม LGBT นั้นเชื่อมโยงกับประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจโดยตรง ซึ่งผลการศึกษาก็ยังสอดคล้องกับการวิจัยของธนาคารโลก (world bank) ในปี 2004 ที่พบว่าในระดับมหภาค การเลือกปฏิบัติต่อกลุ่ม LGBT ในประเทศอินเดียสามารถนับเป็นต้นทุนต่อเศรษฐกิจของประเทศสูงถึง 32 พันล้านเหรียญสหรัฐต่อปีจากการสูญเสียผลผลิตทางเศรษฐกิจ

บทที่ 3 กรณีศึกษาต่างประเทศ

ในปัจจุบันมีประเทศที่เปิดให้มีการจดทะเบียนชีวิตคู่ หรือ การสมรส อยู่ 50 ประเทศทั่วโลก โดยประเทศเนเธอร์แลนด์เป็นประเทศแรกที่พัฒนากฎหมายสมรสเพศเดียวกันในปี ค.ศ. 2001 โดยจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงกฎหมายมาจากกลุ่มนักเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิเกย์ในปี ค.ศ. 1980s (Gay Rights Movement) เรียกร้องให้รัฐบาลอนุญาตให้มีการสมรสของบุคคลเพศเดียวกันแต่ก็ถูกปัดตกไปในปี ค.ศ. 1995 และสุดท้ายก็มาพัฒนากฎหมายในปี ค.ศ. 2000 ภายใต้การนำรัฐบาลของนายกรัฐมนตรี Mr. Wim Kok จากพรรค Labour party ที่มีแนวคิดสังคมนิยม โดยกฎหมายการสมรสเพศเดียวกันของเนเธอร์แลนด์ให้สิทธิและหน้าที่เหมือนกับคู่สมรสต่างเพศ แต่มีข้อกำหนดที่ให้สิทธิเรื่องการปกครองบุตรของคู่รักเพศเดียวกันที่สามารถรับเด็กบุตรธรรมมาเป็นบุตรของคู่สมรสเพศเดียวกันได้และสามารถระบุเป็น มารดา-มารดา หรือ บิดา-บิดา ได้(และ ก็หมายสมรสเพศเดียวกันยังนำไปสู่สิทธิตามกฎหมายอื่นๆ เช่น สิทธิของคู่หญิงรักหญิงในการเป็นผู้ปกครองของเด็กที่เกิดจากสเปิร์มบริจาค สิทธิของคู่ชายรักชายในการรับเด็กมาเลี้ยง สิทธิในการรับบำนาญของคู่สมรส สิทธิการตัดสินใจกรณีตัดสินใจตายอย่างสงบ สิทธิรับค่าเลี้ยงดูหลังการหย่าร้าง สิทธิในการลดหย่อนภาษี เป็นต้น

จากการผ่านกฎหมายสมรสเพศเดียวกันของประเทศเนเธอร์แลนด์ทำประชากรของทวีปยุโรป ได้รับประโยชน์จากกฎหมายนี้เช่นกัน และยังเปิดจุดเริ่มต้นการเปลี่ยนแปลงกฎหมายสมรสในทวีปยุโรป โดยในแต่ละประเทศจะมีรูปแบบที่ใกล้เคียงกันแต่จะมีรายละเอียดในบางสถานที่ต่างกัน โดยส่วนมากเกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา และ วัฒนธรรมท้องถิ่นนั้น

ในทวีปยุโรป มีการให้สิทธิที่มีสำหรับคู่รักที่ต้องการผูกพันสัมพันธ์ทางกฎหมาย โดยแบ่งกฎหมายการรับรองอยู่ 2 รูปแบบ คือ

- 1 กฎหมายให้ความเสมอภาคในการสมรสเทียบเท่าคู่สมรสต่างเพศ
- 2 กฎหมายการจดทะเบียนชีวิตคู่ ที่ให้สิทธิและหน้าที่ด้อยกว่ากฎหมายสมรส

3.1 ในทวีปยุโรป

ในประเทศฝรั่งเศส

มีกฎหมายเกี่ยวกับการสมรสอยู่ 3 รูปแบบ โดยกฎหมายทั้งหมด บัญญัติรวมกันไว้ในกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศส ไม่ได้มีการออกกฎหมายแยก หรือ กฎหมายพิเศษ โดยกฎหมายเกี่ยวกับการสมรสทั้ง 3 โดยแต่ละแบบจะมีระดับการรับรองที่แตกต่างกันไปโดยเริ่มจาก 1) กฎหมายรับรองการใช้ชีวิตติรหม (Concubinage) – ไม่มีแบบของการจดทะเบียนมีสิทธิและหน้าที่ด้อยกว่าคู่ชีวิต Pacs และ คู่สมรสแบบ Marriage และมีเงื่อนไขการสิ้นสุดความสัมพันธ์เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียชีวิตหรือแสดงเจตนาฝ่ายเดียว 2) กฎหมาย การจดทะเบียนคู่ชีวิต (Le Pacte Civil De Solidarite หรือ Pacs) - กฎหมายรูปแบบ Pacs มี เงื่อนไขการจดทะเบียนอนุญาตให้ทั้งบุคคลเพศเดียวกัน และบุคคลต่างเพศสามารถจดทะเบียนเป็นคู่ชีวิต Pacs ได้ มีสิทธิและหน้าที่ด้อยกว่าคู่สมรสแบบ Marriage อาทิ คู่ ชีวิต Pacs ไม่สามารถจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมร่วมกัน และไม่มีสิทธิในการรับมรดกของ คู่สมรสที่เสียชีวิต ใน ฐานะทายาทโดยธรรม 3) บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งฝรั่งเศส ว่าด้วยการสมรส (Marriage) - ประมวลกฎหมายแพ่ง ฝรั่งเศสว่าด้วยการสมรส (Marriage) มีเงื่อนไขการจดทะเบียนอนุญาตให้ทั้งบุคคลเพศเดียวกันและบุคคลต่าง เพศสามารถจดทะเบียนเป็นคู่สมรสแบบ Marriage ได้

ในสหราชอาณาจักร

สหราชอาณาจักรได้เริ่มให้สิทธิคู่สมรสเพศเดียวกัน ในปี ค.ศ. 2004 โดยมีการประกาศใช้(กฎหมายการจดทะเบียนคู่ชีวิตเพื่อกลุ่มคนเพศทางเลือก LGBT ให้ได้สิทธิในการใช้ชีวิตคู่ตามกฎหมาย มีสิทธิและหน้าที่ผูกพันกัน และ 9 ปีต่อมา ก็ได้ประกาศในการสมรส (Marriage (Same Sex Couples) Act 2013 โดยในปัจจุบันสหราชอาณาจักร โดยจุดเริ่มต้นที่แท้จริงของการเปลี่ยนแปลง เริ่มในปี ค.ศ. 1967 โดยในปีนั้นอังกฤษและเวลส์ประกาศใช้กฎหมายควบคุมการกระทำความผิดทางเพศ (The Sexual Offences Act) ซึ่งทำให้การมีเพศสัมพันธ์ระหว่างชายและชายด้วยกันไม่ใช่สิ่งผิดกฎหมาย

ในปัจจุบันสหราชอาณาจักรมีกฎหมายเกี่ยวกับการ สมรส 2 รูปแบบ ได้แก่ กฎหมายการจดทะเบียนคู่ชีวิต (Civil Partnership Act 2004) และ กฎหมายการสมรส (Marriage (Same Sex Couples) Act 2013 และ Marriage and Civil Partnership (Scotland) Act 2014) อังกฤษ สกอตแลนด์และไอร์แลนด์เหนือ มีการประกาศใช้(กฎหมายการจดทะเบียนคู่ชีวิตทั้ง 3 ประเทศ สำหรับ กฎหมายสมรสมีการประกาศใช้เฉพาะอังกฤษและ สกอตแลนด์<กฎหมายการจดทะเบียนคู่ชีวิตในสหราชอาณาจักร ได้อนุญาตให้บุคคลต่างเพศ สามารถจดทะเบียนคู่ชีวิตได้เช่นกัน เงื่อนไข

การให้สิทธิและหน้าที่ใกล้เคียงกับกฎหมายสมรสจนเกือบเหมือนกันโดยมีข้อแตกต่างที่สำคัญ คือ ไม่นับอนุญาตให้คู่ที่จดทะเบียนคู่ชีวิตประกอบพิธีสมรสทางศาสนาในโบสถ์หรือคริสตจักร แคนซัสที่จดทะเบียนตามกฎหมายสมรสจะสามารถจัดงานทางศาสนาในโบสถ์หรือคริสตจักรทั้งคู่เพศเดียวกันและต่างเพศ

โดยกฎหมายการจดทะเบียนคู่ชีวิตมีข้อแตกต่างกับกฎหมายการสมรส คือ การจดทะเบียนคู่ชีวิตจะสำเร็จตามกฎหมายได้โดยการยื่นเอกสารจดทะเบียนซึ่งต่างจากการการสมรส (Marriage) ที่จะมีพิธีทางศาสนา (การปฏิญาณ หรือ การร้องเพลงทางคริสตจักรทั้ง) เข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งจะสมบูรณ์ในทางนิตินัยกฎหมายในรูปแบบ การจดทะเบียนคู่ชีวิต (Civil Partnership Act 2004) และ กฎหมายการสมรส (Marriage (Same Sex Couples) Act 2013 และ Marriage and Civil Partnership (Scotland) Act 2014) มีเจตนารมณ์ และ หลักการในสาระสำคัญที่เหมือนกัน รวมถึงข้อบัญญัติที่กฎหมายการจดทะเบียนคู่ชีวิตยืมมาจากกฎหมายการสมรส โดยมีประเด็นสำคัญ คือ ทรัพย์สิน มรดก และ การเป็นผู้ปกครองเด็ก

ในประเทศแคนาดา

มีกฎหมายสหสมรส (Civil Marriage Act (S.C. 2005), c.33) ในกฎหมายประมวลแพ่งที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของคู่สมรส รวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส โดยกฎหมายสมรสนี้ให้สิทธิความเท่าเทียมในทางกฎหมายระหว่างคู่สมรสต่างเพศ และ คู่สมรสเพศเดียวกัน โดยกฎหมายสมรสดังกล่าวใช้คำว่า “บุคคล” แทนการใช้คำว่า เพศชาย เพศหญิง หรือ สามี ภรรยา ซึ่งการใช้คำว่า บุคคลทำให้ทุกคนอยู่ภายใต้ข้อบังคับกฎหมายของกฎหมายนี้ และ ทำให้ทุกคนมีสิทธิในการสมรสไม่ว่าจะมีเพศสภาพแบบไหน

หลังจากการประกาศใช้กฎหมายดังกล่าว พบว่าการรับรองการสมรสของคู่รักเพศเดียวกันโดยนิตินัยส่งผลให้สังคมในทุกภาคส่วน รวมถึงประชาชนทั่วไปต้องปฏิบัติตนกลุ่มเพศทางเลือกอย่างเท่าเทียมมากขึ้น โดยเฉพาะคู่สมรสเพศเดียวกันที่มีสิทธิและศักดิ์ศรีทางนิตินัยเทียบเท่ากับคู่สมรสต่างเพศ การกีดกัน หรือ การปฏิเสธ ไม่นับคู่สมรสเพศเดียวกันมีสิทธิเหมือนกับคู่รักต่างเพศจะต้องไม่มีข้อยกเว้น เช่น โบสถ์ในแคนาดาไม่มีสิทธิปฏิเสธการสมรสของกลุ่มเพศทางเลือก และ รวมไปถึงไม่สามารถเผยแพร่ศาสนาในเชิงเยียดหยามหรือดูหมิ่นตบกลุ่มคนรักร่วมเพศได้(แต่เนื่องจากกฎหมายนี้จะส่งผลทางบวกก็ยังเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ชาวแคนาดาบางกลุ่มเริ่มมีแนวความคิดว่าการเปิดกว้างให้มีการสมรสระหว่างบุคคลเพศเดียวกันทำลายกรอบความหมายนิยามของการแต่งงานและครอบครัวตามแบบเดิม จึงทำให้มีการเรียกร้องการแต่งงานที่เปิดกว้างมากขึ้นโดยการอนุญาตให้สามี

หรือ ภรรยา ที่ละหลายๆคน โดยยกหลักศาสนาคริสต์มาตยสู้ว่า การมีสามี หรือ ภรรยาที่ละหลายๆคนก็ผิดหลักศาสนาคริสต์ไม่ต่างกับการสมรสเพศเดียวกัน ฉะนั้นก็ต้องอนุญาตตามกฎหมายเช่นกัน²⁴

บทเรียนของประเทศแคนาดาให้เห็นว่า การอนุญาตกฎหมายการสมรสเพศเดียวกัน ส่งผลต่อสังคมโดยมาก สร้างความเปลี่ยนแปลงอย่างสำคัญในด้านวัฒนธรรม และ บทของสังคมที่มีต่อชาวกลุ่มเพศทางเลือก

3.2 ในทวีเอเชีย

ในทวีเอเชียเอง มีนักเคลื่อนไหวเพื่อสิทธิความเท่าเทียมของกลุ่ม LGBT ที่พยายามผลักดันให้มีกฎหมายสมรสเพื่อกลุ่มเพศทางเลือกภายในทวีปยุโรปที่ให้สิทธิและความเท่าเทียมกัน ถึงแม้บริบทสังคมในเอเชียเริ่มมีการเปิดกว้างและมีการยอมรับบุคคลรักร่วมเพศมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามบริบททางสังคมและความเชื่อทางศาสนาในทวีปเอเชียที่แตกต่างไปจากทวีปยุโรปอย่างมากซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้การมีกฎหมายการสมรสเพศเดียวกันในเอเชียมีความท้าทายมากกว่า

ประเทศในทวีปเอเชีย ในหลายๆประเทศโดยเฉพาะชาติมุสลิม เช่น มาเลเซียและบรูไน ต่างมีกฎหมายเอาผิดรักร่วมเพศ ที่ค่อนข้างรุนแรง ส่วนประเทศที่มีการลงโทษที่เบากว่า เช่น สิงคโปร์ และพม่าต่างมีกฎหมายห้ามการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายด้วยกัน ส่วนในประเทศที่มีประชากร เชื้อสายจีน หรือ มีความเชื่อทางศาสนา และวัฒนธรรมที่คล้ายคลึงกัน เช่น จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ แม้หลายประเทศเหล่านี้จะไม่ได้มีกฎหมายห้ามรักร่วมเพศ แต่บุคคลกลุ่มนี้ก็ยังไม่ได้รับการยอมรับในวงกว้าง จนและในบางครั้งก็นำไปสู่ “การลงโทษทางสังคม” โดยสมคมมักจะเพิกเรื่องการยอมรับ และการจับจ้องซุบซิบนินทาในสังคม ที่ทำให้บุคคลเพศทางเลือกรู้สึกไม่สบายใจที่จะแสดงตัวตนออกมา

ซึ่งในปัจจุบัน พ.ศ. 2563 มีประเทศได้หวันประเทศเดียวในเอเชียที่ผ่านกฎหมายอนุญาตการแต่งงานในเพศเดียวกันได้(โดยการเดินทางของกฎหมายการสมรสเพศเดียวกันในไต้หวัน เริ่มหลังจากการประกาศยกเลิกกฎอัยการศึกในปีค.ศ. 1987 และได้เปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพในการออกความคิดเห็น สิทธิเสรีภาพมากขึ้นในเรื่องสื่อ ซึ่งเป็จุดเริ่มต้นของการรณรงค์เกี่ยวกับการขับเคลื่อนเกี่ยวกับความหลากหลายทางเพศมากขึ้น จนในปีค.ศ 2004 รัฐบาลได้ผ่านกฎหมายเกี่ยวกับ ความเท่าเทียมทางเพศ (Gender Equity Act) ชมทำให้ให้โรงเรียนทุกแห่งมีการสอนบรรจุการเรียนการสอนเกี่ยวกับความเท่าเทียม และ ความหลากหลายทางเพศ โดยหนึ่งในฉนวน

²⁴ Voivetv. บทเรียนจากแคนาดา 10 ปีหลังอนุญาตแต่งงานเพศเดียวกัน (14 กุมภาพันธ์ 2556) [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.voivetv.co.th/read/63187>

สำคัญเกิดขึ้นใน ปีค.ศ. 2016 มีศาสตราจารย์ชายชาวฝรั่งเศสได้จบชีวิตตัวเองเนื่องจากเกิด ความเครียด และภาวะซึมเศร้า ที่ตัวเองเสียคู่รักชายชาวไต้หวันทีคบกันมา 35 ปีเสียชีวิตลงด้วย โรคมะเร็ง และ ศาสตราจารย์ผู้นั้นไม่มีสิทธิในการรักษาชีวิตของคู่รักตัวเองได้ เพราะไม่ได้จดทะเบียน เปนคู่สมรส จึงทำให้ไม่มีสิทธิในการรักษาพยาบาลคู่รักตัวเอง รวมไปถึงสิทธิในทรัพย์สินที่ทั้งคู่สม สรรงด้วยกันมา และอีกเหตุการณ์สำคัญ เกิดขึ้นในปีค.ศ. 2017 ศาลฎีกาของไต้หวันมีคำวินิจฉัยว่า การห้ามคู่รักเพศเดียวกันแต่งงานกันขัดต่อรัฐธรรมนูญและละเมิดสิทธิความเสมอภาคของพลเมือง ด้วยการตัดสินของศาลฎีกานี้ทำให้รัฐสภาไต้หวันมีกำหนดเวลา 2 ปีในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการ สมรส แล่จนถึงมาถึง 17 พฤษภาคม ค.ศ. 2019 รัฐบาลไต้หวันได้ผ่านกฎหมายจดทะเบียนสมรส ของคู่รักเพศเดียวกัน จึงทำให้ไต้หวัน กลายเป็นประเทศแรกในทวีปเอเชียที่อนุญาตให้คู่รักเพศ เดียวกันสามารถจดทะเบียนสมรสได้(ซึ่งกฎหมายให้สิทธิสำคัญในเรื่อง การจัดการทรัพย์สิน มรดก และ สิทธิในการรักษาพยาบาลคู่รักตัวเอง เปนต้น) อย่างไรก็ตามกฎหมายฉบับนี้ยังไม่ครอบคลุมถึง สิทธิในการรับบุตรบุญธรรม และ เป็นกฎหมายแยก ออกอีกฉบับ

3.3 ผลในเชิงบวกทางด้าน ของไต้หวัน

หลังจากไต้หวันได้ผ่านกฎหมายการสมรสเพศเดียวกันในวันที่ 17 พฤษภาคม 2562 โดย ทางการได้คาดการณ์ผลกระทบทางเศรษฐกิจในเชิงบวกไว้ใน 2 ประเด็นหลัก คือ 1). ด้านการผลิต / การจ้างงาน และ 2). การลดความเครียดในสถานที่ทำงาน โดยเชื่อว่าการเปิดกว้างและการยอมรับ ความหลากหลายทางเพศในสังคมจะช่วยให้ไต้หวันมีความน่าดึงดูดต่อการประกอบอาชีพและการทำ ธุรกิจจากต่างชาติ และโดยเฉพาะนักลงทุนกลุ่ม LGBT โดยก่อนมีการออกกฎหมายการสมรสเพศ เดียวกันฉบับนี้ ได้มีบริษัทในไต้หวัน องค์กรต่างชาติ และ บริษัทยักษ์ใหญ่(ต่างชาติ อาทิเช่น กูเกิล (Google) ไมโครซอฟท์ (Microsoft) แอร์บี แอนด์ บี (Airbnb) ได้ออกแถลงการณ์ร่วม (Joint Statement) ให้การสนับสนุนและผลักดันร่างกฎหมาย

1) ด้านการผลิต และ การจ้างงาน

ไต้หวันกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดย 14.94% ของประชากรเป้นผู้สูงอายุที่มากกว่า 65 ปี จะทำให้กำลังการผลิตในด(นทรัพยากรมนุษย์ลดลงอย่างมีนัยสำคัญซึ่งคาดว่าจะส่งผลให้มีปริมาณ การผลิตลดลง และ ความต้องการด้านการบริโภคที่จะเปลี่ยนไปซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อเติบโต ของเศรษฐกิจในระยะยาว ด้วยเหตุนี้ กฎหมายการสมรสเพศเดียวกันสามารถมองเป็นหนึ่งนโยบาย เรื่องการเพิ่มทรัพยากรมนุษย์-Supply Side (ด้วยการดึงดูดผู้เชี่ยวชาญต่างชาติ โดยมุ่งเน้นไปที่การ สรรงมูลค่าทางอุตสาหกรรม (high value industries) และตั้งเป้าหมายให้เป้นศูนย์กลางเรื่อง นวัตกรรมด้านเทคโนโลยี (Silicon Valley Asia) และ สร้างสภาพแวดล้อมสนับสนุนความคิด

สร(งสรรค<Innovation ecosystem) จากผลการวิจัยเรื่องความคิดสร(งสรรคในหลายประเทศ พบว่า กลุ่ม LGBT เป็นกลุ่มใหญ่กลุ่มหนึ่งที่มีความคิดสร(งสรรคในการริเริ่มสิ่งใหม่ๆ ทั้งในด้านผู้ประกอบการ และ อุตสาหกรรมทางด้านเทคโนโลยี การเปิดกว้างให้กลุ่ม LGBT มีสิทธิ์และเสรีภาพในการแลกเปลี่ยนทางความคิด วัฒนธรรม และการสร(งสรรคสิ่งใหม่ ๆ จะเป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดการพัฒนาทางด้านการสร(งสรรคทางอุตสาหกรรมได้อย่างยั่งยืน โดยการแสดงถึงการยอมรับความแตกต่างในสังคมโดยเฉพาะเรื่องรสนิยมทางเพศ เป็นการแสดงออกถึงการยอมรับความแตกต่างที่ชัดเจนซึ่งจะสามารถดึงดูดคนจากชาติที่มีความสามารถเข้มาอยู่อาศัยสนับสนุนให้ไต้หวันเป็นตลาดแรงงานไร้พรมแดน (Global market) ได้

ความเสมอภาคในการแต่งงานเป็นหนึ่งในปัจจัยช่วยลดการสูญเสียทางเศรษฐกิจ จากผลวิจัยของ Deloitte พบว่า การมีกฎหมายการสมรสเพศเดียวกัน ทำให้กลุ่มเพศทางเลือกมีคุณภาพชีวิตและสิทธิต่างเทียบเท่าคนอื่นในทุก ๆ เรื่อง เช่น เรื่องการใช้ชีวิต เรื่องการศึกษา เป็นต้น การยอมรับถึงความแตกต่างในสังคมโดยเฉพาะเรื่องรสนิยมทางเพศ เป็นการแสดงออกถึงการยอมรับความแตกต่างที่ชัดเจนซึ่งจะสามารถดึงดูดคนจากชาติ อันจะนำไปสู่การจ้างงานที่มากขึ้นและส่งผลในเชิงบวกในด้านการผลิต นอกจากนี้ ผลการเก็บข้อมูล²⁵ พบว่าการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment – FDI) จะเพิ่มมากขึ้นหากคนในสังคมที่เปิดกว้างและยอมรับความหลากหลายในทางเพศ

2) การลดความเครียดในสถานที่ทำงานช่วยให้บริษัททำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

กษณหน้ามีการออกกฎหมายการสมรสเพศเดียวกัน ไต้หวันได้ถูกจัดอันดับเป็นประเทศที่ไม่ค่อยได้ได้รับความนิยมจากชาวต่างชาติมากนักในเรื่องบรรยากาศในสถานที่ทำงาน หนึ่งในเหตุผลเนื่องจากพนักงานกลุ่มเพศทางเลือกจะไม่สามารถเป็นตัวของตัวเองได้ในที่ทำงาน และ นอกสถานที่ทำงาน โดยสภาพแวดล้อมการทำธุรกิจแสดงถึงการเลือกปฏิบัติตยผู้ที่มีรสนิยมทางเพศต่งไป แต่H ในทางกลับกันมีผลสำรวจจาก Center for Talent Innovation 2016 วมอันที่จริงกลุ่ม LGBT มักเป็นกลุ่มที่สร(งความสัมพันธ์สับเพื่อนร่วมงานได้เป็นอย่างดีและยังชวยเสริมสร(งบรรยากาศในที่ทำงานให้ไม่ตึงเครียด นอกจากนี้ผลสำรวจยังพบว่า ร้อยละ 72 ของบุคคลที่เป็นตลาดแรงงานขดมชาติต้องการจะทำงานในบริษัทที่มีการยอมรับในความแตกต่างและเปิดกว้างต่อเพศทางเลือก

²⁵ The Pew Global Attitudes Survey data. The Global Divide on Homosexuality [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.pewresearch.org/global/2013/06/04/the-global-divide-on-homosexuality/>

บทที่ 4 สถานการณ์ประเทศไทยปัจจุบันเกี่ยวกับกฎหมายพระราชบัญญัติชีวิตคู่

ในปัจจุบัน ณ วันเขียนเอกัตศึกษานี้ (พฤษภาคม พ.ศ. 2563) ร่างพระราชบัญญัติชีวิตคู่ได้ผ่านการพิจารณาในชั้นคณะกรรมการกฤษฎีกาเมื่อวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2563 และ อยู่ในขั้นตอนการแก้ไขร่าง พระราชบัญญัติดังกล่าวให้ครบถ้วนและสมบูรณ์โดยคณะกรรมการกฤษฎีกาตามที่ได้มติในวันที่ 9 มกราคม พ.ศ. 2563 และเมื่อทำการแก้ไขเสร็จสิ้นแล้วกฎหมายฉบับนี้จะส่งกลับมายังกระทรวงยุติธรรมเพื่อยืนยัน โดยทางกระทรวงยุติธรรมจะนำร่างเสนอต่อองคมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบ และนำเข้าการพิจารณาของรัฐสภาทั้ง 3 วาระ ซึ่งหลังจากร่างพระราชบัญญัติชีวิตคู่ฉบับนี้ผ่านการพิจารณาแล้วก็จะนำขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษา และจะมีผลบังคับใช้(เปิดกฎหมายต่อไป ทั้งนี้ พระราชบัญญัติชีวิตคู่ฉบับที่เพิ่งผ่านความเห็นชอบจากองคมนตรี เมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2561 มีด้วยกันทั้งหมด 6 หมวด 44 มาตรา โดยแบ่งเป็น²⁶ หมวด 1 การจดทะเบียนชีวิต, หมวด 2 ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิต, หมวด 3 ทรัพย์สินระหว่างชีวิต, หมวด 4 การสิ้นสุดการเป็นคู่ชีวิต, หมวด 5 มรดก, หมวด 6 อายุความ

นอกจากนี้ยังมีสิทธิที่ขาดหายไปของคู่ชีวิตที่สำคัญในพระราชบัญญัติชีวิตคู่ เช่น เรื่องสิทธิในการตัดสินใจในการรักษาพยาบาลและจัดการศพคู่ชีวิตอีกฝ่าย การรับบุตรบุญธรรมร่วมกัน สิทธิการปกครองบุตรร่วมกัน สิทธิการมีบุตรโดยวิธีการอุ้มบุญ เป็นต้นและ ประเด็นที่เปราะบางที่เกี่ยวข้องกับความรู้สึกที่ยังไม่ได้มีข้อกำหนดหรือแนวทางยังเป็นที่ถกเถียงกันในสังคมและกลุ่มคนรักร่วมเพศ คือ การเปลี่ยนคำนำหน้านาม การเปลี่ยนชื่อสกุล และ สวัสดิการของรัฐ

²⁶ (มาตรา 1 – 4) กำหนดเงื่อนไขเวลาในการบังคับใช้กฎหมาย คำนิยามสำคัญต่าง ๆ โดยเฉพาะ คำว่า “คู่ชีวิต” รวมทั้งกำหนดรัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

หมวด 1 การจดทะเบียนชีวิต (มาตรา 5 – 20) กำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ ในการจดทะเบียนชีวิต ตลอดจนความเป็นโมฆะของการจดทะเบียนชีวิต

หมวด 2 ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิต (มาตรา 21 – 24) กำหนดสิทธิและหน้าที่ในความสัมพันธ์ระหว่างชีวิต

หมวด 3 ทรัพย์สินระหว่างชีวิต (มาตรา 25) กำหนดสิทธิและหน้าที่ในการจัดการทรัพย์สินระหว่างชีวิต

หมวด 4 การสิ้นสุดการเป็นคู่ชีวิต (มาตรา 26 – 41) กำหนดเหตุที่ทำให้การเป็นคู่ชีวิตสิ้นสุดลง หลักเกณฑ์การสมัครใจเลิกกันจากการเป็นคู่ชีวิต การขอให้ศาลพิพากษาเพิกถอนการจดทะเบียนชีวิต และเหตุแห่งการฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิต ตลอดจนผลสืบเนื่องจากการสิ้นสุดการเป็นคู่ชีวิต

หมวด 5 มรดก (มาตรา 42- 43) กำหนดสิทธิและหน้าที่ในการรับมรดกของคู่ชีวิต

หมวด 6 อายุความ (มาตรา 44) กำหนดอายุความสิทธิเรียกร้องระหว่างคู่ชีวิตภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้

4.1 บริบทในกฎหมาย

เมื่อกลทถึงการเรียกร้องสิทธิของกลุ่มชาว LGBT หนึ่งในข้อต่อสู้ทางกฎหมายที่สำคัญและถูกยกขึ้นมาเป็นหลักในการเรียกร้องสิทธิของคนกลุ่มเพศทางเลือกในประเทศไทย หรือ ในต่างประเทศ คือ เรื่อง “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ” โดยการกระทำนี้ตีความจากพระราชบัญญัติ ความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 ว่า “การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ หมายความว่า การกระทำหรือไม่กระทำการใด อันเป็นการแบ่งแยก กีดกัน หรือ จำกัดสิทธิประโยชน์ใด ๆ ไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม โดยปราศจาก ความชอบธรรม เพราะเหตุที่บุคคลนั้นเป็นเพศชายหรือเพศหญิง หรือ มีการแสดงออกที่แตกต่างจากเพศ โดยกำเนิด” โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายฉบับนี้มีเพื่อ “ป้องกันการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศที่ชัดเจนส่งผลให้บุคคลซึ่งถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศไม่ได้ได้รับความคุ้มครองและไม่ได้ได้รับความเป็นธรรมเท่าที่ควร สมควรมีกฎหมายเพื่อกำหนดมาตรการคุ้มครองผู้ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ และป้องกันมิให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการสิทธิมนุษยชนสากลตามพันธกรณีระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเข้าเป็นภาคี จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติ”²⁷

ความไม่เท่าเทียมทางเพศ เป็นปัญหาทางสิทธิมนุษยชนพื้นฐานที่มีมานานและยังคงเห็นอยู่ในสังคมไทย โดยเรื่องที่ยังคงเห็นชัดเจนคือเรื่องที่ถูกบุคคลมีการแสดงออกในอัตลักษณ์ทางเพศที่ไม่ตรงกับเพศกำเนิด ถึงแม้สังคมไทยจะเปิดกว้างในเรื่องของ แสดงออกในอัตลักษณ์ทางเพศ แต่การเปิดกว้างนั้นก็ ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้กลุ่มคนเหล่านี้สามารถใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข หรือได้รับสิทธิที่เท่าเทียมกับ ประชาชนคนอื่น ๆ ซึ่งประชาชนคนไทยทุกคนควรมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันในฐานะพลเมืองสัญชาติไทยที่อยู่ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย²⁸ จากการวางหลักของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 “บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย และ ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน” โดยจากหลักกฎหมายที่ได้นำมาทบทวน(งนี้จะแสดงให้เห็นได้ว่าความแตกต่างทางเพศ หรือ แสดงออกในอัตลักษณ์ทางเพศที่ไม่ตรงกับเพศกำเนิด หรือ การมีคู่รักเพศเดียวกัน นั้นไม่สามารถเป็นข้ออ้างในการที่จะเลือกปฏิบัติกับบุคคลอื่นโดยเฉพะในบริบทของกฎหมาย ถึงแม้ว่าบุคคลที่รักเพศเดียวกันนั้นจะได้มีการยอมรับว่ามีตัวตนในสังคม และมีสิทธิมีเสียงมากขึ้นกว่าเดิมแต่ก็ยังไม่ได้มีกฎหมายที่จะให้สิทธิในการใช้ชีวิตคู่ของบุคคลที่ต้องการจะมี

²⁷ เนื่องความคัดลอกจากหน้าสุดท้ายใน พระราชบัญญัติ ความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558

²⁸ กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 วรรคสามได้วางหลักว่า “การเลือกปฏิบัติ ไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความ แตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของ บุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมือง อันไม่ขัด ต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ จะกระทำมิได้(

คู่ชีวิตในเพศเดียวกันซึ่งสิทธิในการสมรสปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้ระบุเรื่องสิทธิของการสมรส ซึ่งตามกฎหมายไทยในฉบับตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์<บรรพ 5 มาตรา 1448 บัญญัติ ว่าด้วยเรื่อง “การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์” (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448, 2535) ดังนั้นการสมรสจึงกระทำได้เฉพาะชายกับหญิงเท่านั้น

จากการศึกษาตัวกฎหมายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ว่าด้วยเรื่องกฎหมายครอบครัว พบว่ามีสาระสำคัญในการบังคับใช้กฎหมายนั้น ไม่ได้คำนึงถึงเรื่องเพศ หรือ เพศมิใช่ตัวแปรสำคัญในการในการบังคับใช้ข้อบังคับแต่เพียงเรื่องของบุคคลสองคนที่จะทำให้ข้อบังคับกฎหมายสมบูรณ์ ดังนั้นบุคคลสองคนที่ตกลงจึงสามารถเป็นบุคคลเพศชายชาย หรือ หญิงหญิง ก็เป็นไปได้ โดยเฉพาะในข้อบังคับเรื่อง ทรัพย์สินระหว่างคู่สมรส (มาตรา 1465-1493) หรือ เรื่องการรับมรดกคู่สมรสถือเป็นทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิในทรัพย์สินมรดก ที่สามารถนำมาใช้กับคู่สมรสเพศเดียวกันได้ซึ่งอัตลักษณ์ทางเพศไม่ใช่สาระสำคัญแต่ช่วยข้อยุติ มาตรา 1448 ทำให้มีการจำกัดความบุคคลสองคนนั้นต้องเป็นชายและหญิงเท่านั้น

4.2 ปัญหาการใช้ (เนื้อหา/รูปแบบ)

เรื่องรูปแบบการออกกฎหมายการสมรสของเพศเดียวกัน หรือ การให้สิทธิทางกฎหมายของคู่รักเพศเดียวกันนั้น มีการโต้เถียงในรูปแบบการออกกฎหมายไปในสองรูปแบบ คือ การออกเปิดในรูปแบบพระราชบัญญัติคู่ชีวิต (อยู่ในชั้นการแก้ไขร่างโดยคณะกรรมการกฤษฎีกา) และ อีกด้านหนึ่งเป็นการแก้ไขในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์<ที่คาดหวัดจะมีการทบทวนหลังจากมีการประกาศใช้(พระราชบัญญัติคู่ชีวิต) ข้อโต้แย้งที่สำคัญที่สนับสนุนการแก้ไขในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448 ที่ว่าด้วย “การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุ 17 ปีบริบูรณ์”²⁹ ว่าการแก้ไขคำว่า “ชายและหญิง” ให้เป็นการใช้คำว่า “บุคคล” แทน จะเป็นการแก้ไขที่ตอบครอบคลุมและให้ผลเทียบเท่าคู่สมรสเพศต่างเพศกล่าวคือไม่หวัดเป็นการสมรสระหว่างเพศเดียวกันหรือต่างเพศก็มีผลทางกฎหมายเหมือนกัน อย่างไรก็ตามในต่างประเทศ เช่น สหราชอาณาจักร ประเทศฝรั่งเศส ดังที่อธิบายในบท 3 เปิดต้น จากประเด็นรูปแบบการออกกฎหมายดังกล่าวนั้นมีข้อควรคำนึงใน 2 เรื่อง คือ 1). การให้สิทธิทางกฎหมายของคู่รักเพศเดียวกันในรูปแบบพระราชบัญญัติคู่ชีวิตที่กำลังอยู่ในชั้นการแก้ไขร่างโดยคณะกรรมการกฤษฎีกาอาจจะไม่ได้ตรงกับความต้องการของกลุ่มคนรักเพศเดียวกันเนื่องจากรูปแบบของการออกกฎหมายเมื่อเทียบกับการแก้ไขในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีความแตกต่างกันในนัยสำคัญในประเด็นสำคัญ และ นอกจากนี้ สิทธิต่าง ๆ ที่ไม่ได้บัญญัติบอกรวมกันที่มมาจากกฎหมาย

²⁹ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1448, 2535

คูชีวิต ท่อนถึงเนื้อหาที่ไม่ได้ตอบโจทยวิถีชีวิตของกลุ่มคนรักเพศเดียวกันในปัจจุบันด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะ การขาดหายไปของสิทธิที่โด่ดเด่น(นสวดีการรัฐ และการรับบุตรบุญธรรม และ ยังเปรียบเสมือนเป็นการแบ่งชนชั้นของกฎหมายที่ให้สิทธิของคู่รักเพศเดียวกันไม่เท่ากับคู่รักตงเพศซึ่งยังคงเป็นปัญหาเรื่องของความไม่เท่าเทียมที่ยังคงขัดต่อพระราชบัญญัติ ความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. 2558 และ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 30 2). ในการปรับแก้ไขในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในมาตรา 1448 นั้น อาจจะทำให้เกิดปัญหาตามมาในหลายๆเรื่อง เนื่องจากระบบกฎหมายของประเทศไทยมีความต่อเนื่องกัน เช่น เรื่องของกฎหมายประกันสังคม ที่จะต้องเปลี่ยนจากสามีภรรยาเป็นบุคคล 2 คน หรือ เรื่องของบำเหน็จตกทอด เป็นต้น³⁰

ในสภณของเนื้อหาสำคัญตัวร่างของพระราชบัญญัติคูชีวิตมีความแตกต่างออกไปจากการสรรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่หลายประการ โดยในพระราชบัญญัติคูชีวิตจะให้สิทธิในฐานะ "คูชีวิต" แต่การสรรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะให้สิทธิในฐานะ "คู่สมรส" ซึ่งสิทธิสองสิทธินี้มีความแตกต่างกันในนัยสำคัญในหลายๆเรื่อง โดยเฉพาะการทำธุรกรรมต่าง ๆ ที่ต้องกระทำในฐานะ "คู่สมรส" จากการแบ่งกฎหมายและบัญญัติคำจำกัดความเปรียบเทียบเป็นการแยกให้กลุ่มคนหลากหลายทางเพศต้องไขกฎหมายแยกอีกฉบับตงหาก รวมทั้งมีผลตสิทธิอื่น ๆ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ยึดโยงคำว่า "คู่สมรส" จะไม่สามารถมอบสิทธิให้กับ "คูชีวิต" ได้(จนกว่าจะถูกแก้ไขเพิ่มเติมสิทธิให้กับ พ.ร.บ. การจดทะเบียนคูชีวิตในอนาคต เช่น การลดหย่อนภาษีจากการมีคู่สมรส, สิทธิในกองทุนประกันสังคมของคู่สมรส, การไขชื่อสกุลตมกับคู่สมรส, การเป็นคู่ความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแทนคู่สมรส, การรับสวัสดิการจากภาครัฐร่วมกับคู่สมรส, การตรวจจงตรา (วีซ่า) ในฐานะคู่สมรส ฯลฯ)

โดยสิทธิสำคัญที่นักเคลื่อนไหวและนักกฎหมายมองว่ายังขาดหายไปคือเรื่อง การรับบุตรบุญธรรมร่วมกัน สิทธิการปกครองบุตรร่วมกัน แต่เนื่องจากการรับบุตรบุญธรรมร่วมกันนั้น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และ พระราชบัญญัติการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม บัญญัติวท "คู่สมรส" ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ทงนั้นที่จะรับบุตรบุญธรรมตมกันและปกครองบุตรบุญธรรมร่วมกันได้

³⁰ วิพากษ์ร่าง พ.ร.บ. คูชีวิต ที่ให้สิทธิไม่ร้อยเปอร์เซ็นต์ ผ่านครุกฎหมาย ไพโรจน์ กัมพูสิริ
<https://thestandard.co/pairoj-kampusiri-civil-partnership-bill-opinion/>

4.3 การรับรองของกฎหมายต้องรับถึงระดับไหนถึงจะเห็นผลทางเศรษฐศาสตร์

จากมุมมองทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ การรับรองถึงระดับไหนนั้นอาจจะไม่ใช่สิ่งที่สำคัญที่สุด เนื่องจากการรับรองถึงระดับไหนนั้นเป็นผลลัพธ์ของเป้าหมายที่แท้จริงคือเรื่องของการรับรองการปฏิบัติที่เท่าเทียมกันและการความเสมอภาคในการเข้าถึงทรัพยากร และการจัดสรรทรัพยากร โดยการเลือกปฏิบัตินั้นไม่ส่งผมในทางบวกตบบริบทสังคมและบริบททางเศรษฐศาสตร์เนื่องจากในมิติของเศรษฐศาสตร์การจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยคำนึงถึงความสามารถในการผลิตสินค้าและบริการตามสังคมปรารถนาจัดสรรไปแก่งานสำคัญ โดยการเปรียบเทียบเรื่องการจัดสรรทรัพยากรที่มีจำกัดกับ “ขนมพาย” ในบทที่ 2 เป็นการแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการเข้าถึงขนมพายเพื่อที่ทุกคนในสังคมควรมีสิทธิตามกฎหมายที่จะได้รับ โดยกฎหมายเป็นเครื่องชี้และเครื่องมือในการแบ่งขนมพายให้มีความยุติธรรมและทั่วถึง โดยการเข้าถึงทรัพยากรในเรื่องการสมรสเพศเดียวกันนั้นหมายถึงสิทธิที่จะกระทำการต่ง ๆ ที่ต้องอาศัยหรือความเป๋นคู่สมรสในทางกฎหมายเพื่อกระทำการสิ่งนั้น ยกตัวอย่างเช่น การกู้เงินจากธนาคารในฐานะคู่สมรสโดยตามกฎของธนาคารในการกู้เงินในฐานะคู่สมรสต้องมีการจดทะเบียนสมรสภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 กฎหมายลักษณะครอบครัว หรือ เรื่องของมรดกที่คู่สมรสถือเป็นทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิในทรัพย์มรดก เป็นต้น ดังนั้นการรับรองกฎหมายถึงระดับไหนนั้น หรือ รูปแบบการรับรองอาจจะไม่ใช่ประเด็นที่สำคัญที่สุด แต่บริบทของกฎหมายของกฎหมายการสมรสเพศเดียวกัน หรือ กฎหมายคู่ชีวิต มีความสำคัญมากกว่าเนื่องด้วยเหตุผลที่อธิบายก่อนหน้า

ถ้ามองจากในมุมมองทางเศรษฐศาสตร์แล้ว การรับรองที่จะส่งผลที่เห็นได้ชัดในเชิงตัวเลขของเศรษฐศาสตร์คือ เรื่องสิทธิในการให้และรับมรดก ทำนิติกรรม และจัดการทรัพย์สินรหมกันระหว่างคู่รักเพศเดียวกันได้ ซึ่งสิทธิเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้มีการหมุนเวียนของทรัพย์สินมากขึ้น โดยคำนึงถึงการจัดสรรทรัพยากรให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด อย่งไรก็ตามสิทธิอื่น ๆ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ยึดโยงคำว่า "คู่สมรส" เช่น สิทธิในการตัดสินใจในการรักษาพยาบาลและจัดการศพคู่ชีวิต, สิทธิการรับบุตรบุญธรรมร่วมกัน, การปกครองบุตรรหมกัน, การลดหย่อนภาษีจากการมีคู่สมรส, สิทธิในกองทุนประกันสังคมของคู่สมรส, การใช้ชื่อสกุลร่วมกับคู่สมรส, การเป็นคู่ความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแทนคู่สมรส, การรับสวัสดิการจากภาครัฐรหมกับคู่สมรส, การตรวจลงตรา (วีซ่า) ในฐานะคู่สมรส ฯลฯ เป็นสิทธิที่มีผลทางจิตใจ และ ความเสมอภาคแต่ถ้ามองในมุมมองเศรษฐศาสตร์สิทธิเหล่านี้จะมีผลในทางอรรถประโยชน์มากกว่าทางตัวเลขของการหมุนเวียนทรัพยากร

4.4 กฎหมายเพื่อคู่รักเพศเดียวกัน (ไม่จำกัดว่าต้องในรูปแบบไหน) กับ ผลเชิงบวกทาง เศรษฐศาสตร์

สภานี้จะอธิบายถึงแนวโน้มผลกระทบเชิงบวกของการมีกฎหมายสำหรับคู่รักเพศเดียวกัน โดยจะยกตัวอย่างข้อกฎหมายบางประเด็นที่สามารถเห็นภาพของผลกระทบทางเศรษฐกิจในกรณีมีกฎหมายเพื่อกลุ่มเพศทางเลือก โดยไม่จำเป็นต้องออกมาในรูปแบบไหน เนื่องจากผลกระทบหลักทางเศรษฐศาสตร์นั้นมีปลงจยอยู่ในข้อกฎหมายไม่กี่ข้อเท่านั้น โดยการอธิบายในส่วนนี้จะพุดถึงผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์ในรูปแบบที่ไม่ได้ลงในรายละเอียดของทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ เนื่องจากบทก่อนหน้าอธิบายในเชิงทฤษฎีพื้นฐานของหลักเศรษฐศาสตร์<

เมื่อนำมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ฉบับ พ.ศ. 2535 บรรพ 5 ว่าด้วยเรื่องกฎหมายครอบครัว สามารถแบ่งออกเป็น 3 ส่วน โดยแบ่งเป็น

1. ก่อนการสมรส (การหมั้นมาตรา 1435-1447/2 , เงื่อนไขแห่งการสมรสมาตรา 1448-1460)
2. ระหว่างสมรส (ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา มาตรา 1461-1464/1, ทรัพย์สินระหว่างสามีภรรยา มาตรา 1465-1493)
3. หลังการสมรส (ความเป็นโษะของการสมรสมาตรา 1494-1500, การสิ้นสุดแห่งการสมรสมาตรา 1501-1535)

เมื่อนำร่างพระราชบัญญัติคูชีวิตฉบับที่ผ่นการพิจารณาในชั้นคณะกรรมการกฤษฎีกาเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2561 มาเปรียบเทียบกับกฎหมายครอบครัวของกฎหมายแพ่งและพาณิชย์< ฉบับ พ.ศ. 2535 บรรพ 5 จะเห็นถึงความสอดคล้อง และ คล้ายคลึง กันในหลาย ๆ ประเด็น โดยเฉพาะความสัมพันธ์ในครอบครัว และในรพงพระราชบัญญัติคูชีวิต พ.ศ..... ได้นำบทบัญญัติในกฎหมายครอบครัวมาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ยังมีเนื้อหาสำคัญที่ยังขาดหาย และยังไม่ได้มีการให้สิทธิในเรื่องของการรับบุตรบุญธรรม หรือสิทธิในการปกครองเด็กดด้วยกัน ซึ่งในการทำเอกตศึกษานี้จะไม่ได้พุดถึงในสิทธิส่วนนี้ โดยประเด็นที่จะลงรายละเอียดคือเรื่องการจัดการทรัพย์สินของคูชีวิต และในเรื่องของมรดก เนื่องจากสองเรื่องนี้เป็ขสาระสำคัญในร่างพระราชบัญญัติคูชีวิต ที่ส่งผลกระทบทางเศรษฐศาสตร์โดยตรง และ ยังเป็ขเรื่องที่มีการถกเถียงกันมากในสังคมรจกจกเรื่องการรับบุตรบุญธรรม

เรื่องการจัดการทรัพย์สินในรหพระราชบัญญัติคูชีวิต พ.ศ..... มีข้อกำหนดเรื่องทรัพย์สิน โดยให้(นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 ว่าด(ดกฎหมายครอบครัวหมวด 4 ทรัพย์สินระหวหสามั ภรรยามาใช้บังคับ (สิทธิในการจัดการทรัพย์สินเหมือนคู่สามีภรรยาที่จดทะเบียนสมรสกัน) ซึ่งหมายความว่าการจัดการทรัพย์สินระหวหคู่จดทะเบียนเพศเดียวกันตามรหพระราชบัญญัติคูชีวิตฉบับ 2561 จะใช้ข้อกำหนด และ หลักเกณฑ์ เดียวกันกับคู่สมรสต่างเพศ โดยผลของกฎหมายจะทำให้คู่จดทะเบียนตามร่างพระราชบัญญัติคูชีวิตมีอำนาจจัดการทรัพย์สินของคู่จดทะเบียน และในเรื่องมรดกให้นำบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 6 มรดกมาใช้บังคับ (คูชีวิตมีสิทธิรับมรดกเช่นเดียวกับคู่สามีภรรยาที่จดทะเบียนสมรสกัน)

ทางเศรษฐศาสตร์ “กฎหมายว่าด้วยเรื่องทรัพย์สิน” มีขึ้นเพื่อให้การใช้สอยทรัพย์สินมีแปไปอย่างมีประสิทธิภาพให้มากที่สุด โดยกฎหมายมีจุดมุ่งหมายโดยทรัพย์สินควรมีใครสักคน

1. แปเจ้าของ ที่สามารถนำไปใช้(หรือ ทำให้เกิดประโยชน์ที่สุด โดยที่ไม่ทำให้การใช้ประโยชน์ของผู้อื่นลดลง
2. ให้เอกสิทธิแก่เจ้าของทรัพย์สินสามารถกีดกันบุคคลอื่นไม่ให้มาทำลาย หรือ ใช้สอยทรัพย์สินของตน
3. ทรัพย์สินจะสามารถโอนกันได้เพื่อเพิ่มพูนประโยชน์ในทางเศรษฐกิจได้¹

การตรากฎหมายที่รับรองให้สิทธิของคนกลุ่มเพศทางเลือกที่เทียบเท่ากับคู่สมรสเพศจะส่งผลให้มีการใช้ทรัพย์สินด้วยกันทำให้เกิดประโยชน์มากขึ้น โดยถ้ามองในภาพรวมการมีกฎหมายให้สิทธิการสมรสกับเพศทางเลือกทำให้ไม่ห่าจะแปการสมรสเพศเดียวกันหรือต่างเพศจะมารวมกันอยู่ในหมวดหมู่คู่สมรส ซึ่งไม่ห่าจะแปในรูปแบบใด คู่สมรส หรือ คูชีวิต จะมีสิทธิเข้าถึงการจัดการทรัพย์สินร่วมกันรวมถึงสิทธิตห ๑ ที่จะทำให้การใช้ทรัพย์สินใดเกิดประโยชน์มากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลถึงสิทธิอื่นที่ได้กล่าวในตาราง 1 ในบทก่อนหน้าเช่นกัน

ในมุมมองของภาคธุรกิจการยอมรับคู่รักต่างเพศยังเพิ่มโอกาสทางธุรกิจในหลาย ๑ ด้าน โดยจากการสำรวจตลาดของ LGBT โดยธนาคารไทยพาณิชย์ในปี พ.ศ. 2559³² 5 ธุรกิจที่มีโอกาสเติบโตสูงในกลุ่ม LGBT ได้แก่

³¹ Hirsch, Werner Z. *Law and economics: an introductory analysis*. Academic Press, 2015.

³² SCBSME. LGBT เทรนด์ตลาดเติบโตใหม่สนองคนสี่รัฐ[ออนไลน์]. แหล่งที่มา:

<https://scbsme.scb.co.th/sme-inspiration-detail/LGBT>

1. ธุรกิจการท่องเที่ยวเนื่องด้วยภาพลักษณ์ประเทศไทยมีความเป็นมิตรต่อกลุ่ม LGBT และจากการประเมินของ LGBT Capital พบว่า ประเทศไทยมีรายได้จากการท่องเที่ยวและการเดินทางของนักท่องเที่ยว LGBT เข้ามาสู่ประเทศโดยประมาณ 17,000 ล้านดอลลาร์< สหรัฐ
2. ธุรกิจแฟชั่น โดยสภณใหญ่ที่เกี่ยวกับเสื้อผ้า มักจะเป็นของชายหรือหญิงเท่านั้น ทำให้ประชากรในกลุ่ม LGBT หรือกลุ่มที่มีความหลากหลายทางเพศหาเสื้อผ้าได้ยากกวมบุคคลปกติ และ ยังไม่ตรงกับความต้องการ
3. ธุรกิจไลฟ์สไตล์ กลุ่ม LGBT มีความต้องการเฉพาะด่นมากในด้านไลฟ์สไตล์และการใช้ชีวิต จึงทำให้สินค้ากลุ่มธุรกิจประเภทนี้เป็นอีกกลุ่มมีกำลังซื้อสูงและน่าจับตามอง ไม้กจะเป็น เฟอร์นิเจอร์ของขวัญ ของชำร่วย ของตกแต่ง หรือบ้าน เป็นต้น ซึ่งในประเทศไต้ยังได้เปรียบในเรื่องของต้นทุนการผลิตที่ถูกกว่าประเทศเพื่อนบ้าน
4. ธุรกิจความงามและสุขภาพ โดยบุคคลในกลุ่ม LGBT สภณมากมักจะให้ความสำคัญกับภาพลักษณ์ที่ดี ผลิตภัณฑ์ด่นความงามจึงมีความจำเป็นของคนกลุ่มนี้ แต่ยงไม่มีใครตามผลิตภัณฑ์ประเภทนี้ก็ควรตอบโจทย์ความต้องการเฉพาะกลุ่มของผู้ใช้งานด้วย และ
5. ธุรกิจเทคโนโลยี ความเป็นจริงในสังคมต้องยอมรับว่า กลุ่มคน LGBT มีศักยภาพในการจับจ่ายสูงเนื่องจากส่วนใหญ่ไม่มีบุตร สินค้าประเภทเทคโนโลยีจึงเป็นอีกประเภทหนึ่งที่ มีโอกาสเติบโตสูงในกลุ่มคนเพศทางเลือก

จากที่ได้ยกตัวอย่างในเรื่องของโอกาสทางธุรกิจในช่วงต้นนี้แสดงให้เห็นถึงโอกาสของการเกิใหม่ของธุรกิจที่เชื่อว่ามีโอกาสเติบโตสูงและสงผลโดยตรงต่อภาคเศรษฐกิจ ซึ่งการให้สิทธิแก่บุคคลเพศทางเลือกนั้นเป็นเสมือนเหมือนการเปิดโอกาสของอีกหลายๆ ธุรกิจด้วยเช่นกัน

บทที่ 5

สรุป / ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุป

เรื่องการสมรสเพศเดียวกันเป็นเรื่องที่ละเอียดอ่อนและมีผลกระทบในวงกว้างทั้งโดยตรงหรือทางอ้อมต่อสังคม เอกอัครราชทูตอิตาลีในเชียงใหม่และในเชียงใหม่เศรษฐกิจและการมีกฎหมายพระราชบัญญัติคู่ชีวิต และ ยกตัวอย่างประกอบจากในต่างประเทศโดยมีข้อสรุปว่ามุมมองในมุมมองเศรษฐศาสตร์การมีกฎหมายเพื่อการครองคู่ของบุคคลเพศเดียวกันนั้นส่งผลในเชิงบวกกับเศรษฐกิจภาพรวมไม่ว่าจะเป็นในทางจุลภาคโดยจากการมองทฤษฎีเรื่อง Theory of Marriage ของ Gary Becker หนึ่งในเหตุผลหลักของการแต่งงานของคนสองคนคือเชื่อว่าการแต่งงานจะสามารถเพิ่มอรรถประโยชน์โดยทฤษฎีส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมของคู่รักต่างเพศ และจะมุ่งไปจุดที่สมดุลของตลาดของการแต่งงาน (Market of marriage) และ จะมีประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อมีจำนวนการแต่งงานมากที่สุด ในอีกด้านหนึ่งของเศรษฐศาสตร์มหภาค หลักฐานทางสถิติการรวมบุคคลกลุ่ม LGBT นั้นเชื่อมโยงกับประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจโดยตรง ซึ่งผลการศึกษาก็ยังสอดคล้องกับการวิจัยของธนาคารโลก ในปี 2004 ที่พบว่าในระดับมหภาค การเลือกปฏิบัติต่อกลุ่ม LGBT ในประเทศอินเดียสามารถนับเป็นต้นทุนต่อเศรษฐกิจของประเทศสูงถึง 32 พันล้านเหรียญสหรัฐต่อปีจากการสูญเสียผลผลิตทางเศรษฐกิจ

โดยการรับรองสิทธิที่คาดว่าจะส่งผลที่เห็นได้ชัดในเชิงตัวเลขของเศรษฐศาสตร์ คือ เรื่องสิทธิในการให้และรับมรดก ทำนิติกรรม และจัดการทรัพย์สินรหมกันระหว่างคู่รักเพศเดียวกันได้(ซึ่งสิทธิเหล่านี้จะช่วยส่งเสริมให้มีการหมุนเวียนของทรัพย์สินมากขึ้น อย่างไรก็ตามสิทธิอื่น ๆ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ยึดโยงคำว่า "คู่สมรส" เช่น สิทธิสิทธิในการตัดสินใจในการรักษาพยาบาล และจัดการศพคู่ชีวิต, สิทธิการรับบุตรบุญธรรมรหมกัน การปกครองบุตรรหมกัน, การลดหย่อนภาษีจากการมีคู่สมรส, สิทธิในกองทุนประกันสังคมของคู่สมรส, การใช้จ่ายสิทธิกับคู่สมรส, การเป็นคู่ความตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแทนคู่สมรส, การรับสวัสดิการจากภาครัฐร่วมกับคู่สมรส, การตรวจลงตรา (วีซ่า) ในฐานะคู่สมรส ฯลฯ เป็นสิทธิที่มีผลทางจิตใจ และ ความเสมอภาคแต่ยังมองในมุมมองเศรษฐศาสตร์สิทธิเหล่านี้จะมีผลในทางอรรถประโยชน์มากกว่าตัวเลขของการหมุนเวียนทรัพย์สิน

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการได้ศึกษาร่างพระราชบัญญัติคู่มือชีวิตฉบับที่ผศนการพิจารณาในชั้นคณะกรรมการ กฤษฎีกาผนวกกับการศึกษาทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์และตัวเลขทางเศรษฐกิจของในต่างประเทศที่มี กฎหมายการสมรสของเพศเดียวกันแสดงให้เห็นถึงผมในเชิงบวกต่อตัวเลขทางเศรษฐกิจที่คาดว่าจะได้(ประโยชน์จากกฎหมายที่ให้สิทธิคู่รักเพศเดียวกันโดยไม่ได้อำกัตัวคตองเปนในรูปแบบไหน เนื่องจาก ตามทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์แล้ว เนื้อหาในเรื่องสำคัญเช่น เรื่องสิทธิในการให้และรับมรดก หรือ จัดการทรัพย์สินร่วมกันระหว่างคู่รักเพศเดียวกันได้ เปนปัจจัยที่สำคัญกว่ารูปแบบ เนื่องจากปัจจัยห ล่าวนี้มีผลต่อการหมุนเวียนทรัพยากร ดังนั้นในร่างร่างพระราชบัญญัติคู่มือชีวิตฉบับที่ผศนการพิจารณา ในชั้นคณะกรรมการกฤษฎีกา คาดวคหจะมีผลในเชิงบวกทางเศรษฐศาสตร์อยคหงไรก็ตามตัวเลขในเชิง บวกอาจจะไม่ได้ส่งผลในทางบวกตยจิตใจกลุ่มคนรักเพศเดียวกันมากนักเนื่องจากสิทธิอื่น ๆ ที่มีค่า ทางจิตใจและความเสมอภาคยังไม่ได้อมีการให้สิทธิอยคหงเต็มรูปแบบ โดยถ่มองเพียงในด้น เศรษฐศาสตร์เท่านั้น การให้สิทธิตามพระราชบัญญัติคู่มือชีวิตก็เพียงพอแล้วที่จะทำให้เกิดผลในเชิงบวก ต่อเศรษฐกิจ แต่ถ่มองในมุมบิบทสังคมการให้สิทธิที่มีผมแคในเชิงเศรษฐศาสตร์สงจะไม่เพียงพอ สำหรับคู่อักเพศเดียวกันที่ต้องการเติมเต็มคำคหครอบคร้ว และ การรับรองสิทธิคหง ๆ ในทาง นิติศาสตร์<

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- อัญญาภัทร์ ณ สงขลา .ความเสมอภาคในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย การประชุมวิชาการ. สาขานิติศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 1 หัวข้อ “ระบบกฎหมายไทย : ปฏิรูป / เปลี่ยน ผ่าน/ ปฏิสังขรณ์” วันที่ 8 มิถุนายน 2561 โรงแรมแคนทารี ฮิลล์ จังหวัดเชียงใหม่ จัดโดย คณะ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ดวงพร เพชรคง. ความเท่าเทียมระหว่างเพศ. บทความใช้เพื่อการนำออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงรัฐสภา รายการเจตนารมณ์กฎหมาย สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
- ชวินโรจน์ อีร์พัชรพร . สิทธิความเสมอภาคในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย. วารสาร สมาคมนักวิจัย ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2560
- ศิริชนก วิริยเกื้อกุล . สิทธิการสมรสระหว่างบุคคลเพศเดียวกัน . สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมษายน 2561
- สิริโฉม พรหมโฉม . การจดทะเบียนสมรส ของคนรักเพศเดียวกัน . นิตินกร สำนักกฎหมาย
- ชวินโรจน์ อีร์พัชรพร. สิทธิความเสมอภาคในการสมรสของบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย . วารสาร สมาคมนักวิจัย ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2560
- อดิสรารพร ลออพันธ์สกุล . กลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ ตลาดเฉพาะกลุ่ม (ศักยภาพสูง) ที่ผู้ประกอบการไทยไม่ควรมองข้าม . วารสารวิชาการมหาลัยฟาร์อีสเทอร์นปีที่ 10 ฉบับที่ 1 มกราคม 2559 - มีนาคม 2559
- สิริวิมล พยัฒณี. ความไม่เท่าเทียมในสิทธิกับกลุ่มคนที่มีความหลากหลายทางเพศ . การสัมมนาเครือข่ายนักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษา สาขาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา ครั้งที่ 16 ประจำปีการศึกษา 2559 ระหว่างวันที่ 29-30 มิถุนายน พ.ศ.2560
- สมบัติ ตาบุญญา. 2549. รายงานการสำรวจปัญหาการรังแกกันของนักเรียน. เชียงใหม่คณะแพทย< ศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ปกป้อง จันวิทย์ . แนวคิดว่าด้วยประสิทธิภาพและความยุติธรรมในนิติเศรษฐศาสตร์จัดโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทยร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย. 2553
- นุชเนตร กาฬสมุทร-ระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางเพศของกลุ่ม ชายรักชาย : กรณีศึกษา นักศึกษาสาขาการโรงแรมและการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย 9(1) : 56-67 (2560)

ภาษาอังกฤษ

- Andrew R. Flores 2018 . Social Acceptance of LGBT People in 174 Countries, 1981 to 2017 . School of Law Williams Institution UCLA
- Busakorn Suriyasarn . A study on discrimination at work on the basis of sexual orientation and gender identity in Thailand . Working Paper No. 3 / 2015 PRIDE at work
- Badgett, M. V. L. (2014a). The economic cost of stigma and the exclusion of LGBT people: A case study of India. Washington, DC: World Bank Group <http://documents.worldbank.org/curated/en/2014/10/23952131/economic-cost-stigma-exclusion-lgbt-people-case-study-india>.
- Badgett, M. V. L. (2014b). The economic cost of homophobia and exclusion of LGBT people: A case study of India, presentation February. World Bank <https://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/SAR/economic-costs-homophobia-lgbt-exclusion-india.pdf>.
- Badgett, M. V. L., & Crehan, P. (2017). Developing actionable research priorities for LGBTI inclusion. *Journal of Research in Gender Studies*, 7(1), 218–247.
- Badgett, M. V. L., Durso, L., Kastanis, A., & Mallory, C. (2013). The business impact of LGBT-supportive policies. Los Angeles, CA: The Williams Institute.
- Badgett, M. V. L., Nezhad, S., Waaldijk, K., & Rodgers, Y. (2014). The relationship between LGBT inclusion and economic development: An analysis of emerging economies. Washington, DC, & Los Angeles, CA: USAID & The Williams Institute. Available at: <https://williamsinstitute.law.ucla.edu/research/international/lgbt-incl-econ-devel-nov-2014/>.
- Badgett, M. V. L., Esq. Andrew Park, & Flores, A. R. (2018). Links between economic development and new measures of LGBT inclusion. Williams Institute, UCLA School of Law.
- Baral, S. D., Poteat, T., Strömdahl, S., Wirtz, A. L., Guadamuz, T. E., & Beyrer, C. (2013). Worldwide burden of HIV in transgender women: A systematic review and meta-analysis. *The Lancet Infectious Diseases*, 13(3), 214–222.
- Becker, G. (1971). *The economics of discrimination* (2nd ed.). Chicago, IL: University of Chicago Press.

- World Bank Group. BUILDING THE EVIDENCE FOR DISCRIMINATION ON THE BASIS OF SEXUAL ORIENTATION AND GENDER IDENTITY. MARCH 2018 HUMAN RIGHTS IN FOCUS
- Christy Mallory 2017. THE IMPACT OF STIGMA AND DISCRIMINATION Against LGBT People in Ohio . School of Law Williams Institution UCLA
- Christy Mallory & Brad Sears May 2016 . Discrimination, Diversity, and Development: The Legal and Economic Implications of North Carolina’s HB2 . School of Law Williams Institution UCLA
- Christopher Carpenter Samuel T. Eppink Gilbert Gonzales Jr. Tara McKay 2018 . EFFECTS OF ACCESS TO LEGAL SAME-SEX MARRIAGE ON MARRIAGE AND HEALTH: EVIDENCE FROM BRFSS . NATIONAL BUREAU OF ECONOMIC RESEARCH Working Paper 24651
- Daphne Kasriel- Alexander . Future Watch: LGBTQ Markets. Opinion | 11 Sep 2012 EuroMonitor
- Leach, F., Slade, E., & Dunne, M. 2012. Desk review for Concern: Promising practice in school related gender based violence (SRGBV) prevention and response programming globally. University of Sussex Centre for International Education. August.
- M.V Lee, Kee Waaldijk, Yana van der. 2019 . The relationship between LGBT inclusion and economics development: Macro-level evidenc. University of Massachusetts Amherst, Department of Economics, MA01003, United States
- M.V. Lee Badgett, Laura E. Durso, Angeliki Kastanis & Christy Mallory 2013. The Business Impact of LGBT-Supportive Workplace Policies. Williams Institute at the UCLA School of Law
- Marcén, Miriam; Morales, Marina (2019). The effect of same-sex marriage legalization on interstate migration in the United States. GLO Discussion Paper, No. 435, Global Labor Organization (GLO), Essen
- PWC .Out to Succeed: Realising the full potential of LGBT+ talent Global survey finds businesses need to do more to attract and support LGBT+ talent. www.outleadership.com #returnequality
- S.N. Nyeck, Debra Shepherd, Joshua Sehoole, Lihle Ngcobozi, and Kerith Conron 2018 . The Economic Cost of LGBT Stigma and Discrimination in South Africa . School of Law Williams Institution UCLA

- Horim Yi 2019. Public Opinion of Transgender Rights in South Korea . School of Law Williams Institution UCLA Center for American Progress .PAYING AN UNFAIR PRICE The Financial Penalty for Being LGBT in America . September 2014; Updated November 2014
- Kerith J . Conron Shoshana K. Goldberg 2019 . LGBT PROTECTIONS FROM DISCRIMINATION Employment and Public Accommodations . School of Law Williams Institution UCLA
- Gary S . Becker ElisabethM. Landes Robert T. Michael 1964. ECONOMICS OF MARITAL INSTABILIT. CENTER FOR ECONOMIC ANALYSIS OF HUMAN BEHAVIOR AND SOCIAL INSTITUTIONS National Bureau of Economic Research, Inc. 204 Junipero Sera Boulevard, Stanford, CA94305
- UNPD . Bullying targeting secondary school students who are or are perceived to be transgender or same-sex attracted: Types, prevalence, impact, motivation and preventive measures in 5 provinces of Thailand . Mahidol University, Plan International Thailand, UNESCO Bangkok Office, 2014
- UNDP, USAID (2014). Being LGBT in Asia: The Thailand Country Report. Bangkok. Christopher J. Portelli JD (2004) Economic Analysis of Same-Sex Marriage, Journal of Homosexuality, 47:1, 95-109, DOI: 10.1300/J082v47n01_06
- UNDP, USAID (2014). Being LGBT in Asia: The Thailand Country Report. Bangkok.

ข้อมูลออนไลน์

- BBC. เลือกลงได้หัววัน : ชัยชนะครั้งประวัติศาสตร์ของ ปธน.ได้หัววันบอกอะไรเราบ้าง[ออนไลน์] แหล่งที่มา:<https://www.bbc.com/thai/international-51082646>
- BBC. พ.ร.บ. คู่ชีวิต : ครม. เห็นชอบ ร่าง พ.ร.บ. คู่ชีวิต แต่ยังไม่เปิดให้รับบุตรบุญธรรมร่วมกัน [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.bbc.com/thai/thailand-46151187>
- BBC. ศาลได้หัววันชี้กฎหมายคนเพศเดียวกันแต่งงานกันขัดรัฐธรรมนูญ [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.bbc.com/thai/international-40030877>
- Business today. เปิดชุมชนรั้ว LGBT ในไทยสวรรค์แห่งความหลากหลายทางเพศ [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://businesstoday.co/cover-story/30/01/2020/marketing-lgbt/>
- Change. ขอความเห็นชอบ ใ้ผ่านร่าง พ.ร.บ.คู่ชีวิต / พ.ร.บ.จดทะเบียนคู่ชีวิต [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.change.org/p/สนช-ผ่านร่าง-พ-ร-บ-คู่ชีวิต-พ-ร-บ-จดทะเบียนคู่ชีวิต-lovewins-lgbt>

- Edwin G. West 1988. Developments in the Literature on Adam Smith: An Evaluative Survey, Classical Political Economy. 10.1007/978-94-015-7782-3_2 (13-52)
- ILAW. ทะเบียนสมรส ทางเลือกในกฎหมายของคนรักเพศเดียวกัน [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <http://ilaw.or.th/node/623>
- Radio Taiwan. LGBT ได้หวั่นนับ 4,000 คู่ ลงทะเบียนเตรียมจดทะเบียนสมรสตามกฎหมาย ดีเคย< 24 พ.ค. นี้ [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://th.rti.org.tw/news/view/id/2000897>
- Spectrumth. แสงแรกแห่งความเท่าเทียมในเอเชีย – ทำไมสิทธิของ LGBT ในไต้หวันถึงมีความก้าวกระโดด? [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://spectrumth.com/2019/07/18/แสงแรกแห่งความเท่าเทียม/>
- SME SME. LGBT เทรนด์ตลาดเติบโตใหม่ของคนสร้าง[ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://scbsme.scb.co.th/sme-inspiration-detail/LGBT>
- The standard. วิพากษ์ร่าง พ.ร.บ. คู่ชีวิต ที่ให้สิทธิไม่ร้อยละผ่านครุกฎหมาย ไพโรจน์กัมพูสิริ [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://thestandard.co/pairoj-kampusiri-civil-partnership-bill-opinion/>
- The standard. พ.ร.บ. คู่ชีวิต ร่างที่ 3 ความเสมอภาคที่ไม่มีอยู่จริงของ LGBTI ไทย [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://thestandard.co/civil-partnership-bill-draft-3/>
- The standard. ชำแหละร่าง พ.ร.บ. คู่ชีวิต (ฉบับล่าสุด) แย่กว่าเดิม เพิ่มเติมความคลุมเครือ [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://thestandard.co/civil-partnership-bill-latest-draft/>
- The standard. สถาบันพระปกเกล้าจัดเสวนาสมรสเพศเท่าเทียม เตรียมยื่น กมธ. สภาเดือน ก.พ. นี้ [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://thestandard.co/kpi-talk-same-sex/>
- The Matter. พ.ร.บ.คู่ชีวิตฉบับผ่านคณะรัฐมนตรี : ศักดิ์ศรีและสิทธิที่ยังไม่เท่าเทียมคู่สมรส [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://thematter.co/social/inequality-in-civil-partnerships/69495>
- The Pew Global Attitudes Survey data. The Global Divide on Homosexuality [ออนไลน์] แหล่งที่มา:<https://www.pewresearch.org/global/2013/06/04/the-global-divide-on-homosexuality/>
- The Marketeer. โอกาสทางธุรกิจ LGBT แปรนต์ไม่เข้า LGBT พลาดมากเลยแม่[ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://marketeeronline.co/archives/143432>
- Voivetv. บทเรียนจากแคนาดา 10 ปีหลังอนุญาตแต่งงานเพศเดียวกัน (14 กุมภาพันธ์ 2556) [ออนไลน์] แหล่งที่มา: <https://www.voivetv.co.th/read/63187>
- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์<สรุปสาระสำคัญจากโครงการเสวนาทางวิชาการ เรื่อง “(พ.ร.บ.) คู่ชีวิตมีสิทธิแค่ไหน?” [ออนไลน์] แหล่งที่มา: http://www.law.tu.ac.th/summary_seminar_civil_partnership_bill/

สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง. แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรร<
บ่งหลวง [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: [http://www2.fpo.go.th/S-
I/Source/Article/Article43.htm](http://www2.fpo.go.th/Source/Article/Article43.htm)